

é!

Affirmazioni Piemontèis

சி
ஒளி
யை
சி
பா
கி

**Ij pèrchè
d' "é!,"**

**Monsù Chirac
e la libertà
'd religion**

**Vaire ch'i
soma an
Piemont**

**Minoranse
an internet**

**Piemont
an musica**

**Èl canton
dël "balon":
le consideras-
sion - amere -
d'un tifos dël
Tòr**

**GRAVA
OCCHI ALI**

**I tuoi occhi sono preziosi:
affidali ad un ottico
d'esperienza**

ON PARLE
FRANÇAIS

ENGLISH
SPOKEN

AS PARLA
PIEMONTEIS

SE ABLA
ESPAÑOL

MAN SPRICHT
DEUTSCH

**V. MADAMA CRISTINA, 9
TORINO • tel. 011.6692045**

é!

Altogether Piemonteis

si
oui
ja
yes
sí
دائماً
نعم

**Sostèn
ël piemontèis!**

**Sostèn “é!,”
Abonn-te!**

**Sërca ij detaj
a pàgina 23**

I të spetoma!

ANT ÈS NUMER SI

- p.3
Ij pèrchè d' "é!,, ëd Mauro Tosco
- p.4
"A teater an tandem" ëd Sergi Garuss
- p.5
Monsù Chirac e la libertà 'd religion
ëd Fernando Chessa
- p.6
L'ann dla sumia ëd Fabrissi Vielmin
- p.8
Neuve dël mond ëd Elena Fornero
- p.9
Mare corage a va trové sò fieul an Iraq
ëd Silvio Sandrone
- p.10
L'Èspasse dij privà ant l'èspasse ëd Silvio Sandrone
- p.14
Minoranse an internet: na mailing-list për ël
Piemont: piemontviva ëd Gianni Davico
- p.14
Associassion Nòste Rèis ëd Vera Bertolino
- p.15
Piemont an musica: musica piemontèisa?
é, mersi! ëd Pàul Siròt
- p.16
Parlé piemontèis s-ciass (ma senza esageré)
ëd Gianfranch Gribàud
- p.17
Èl canton dël "balon": le considerassion - amère -
d'un tifos dël Tòr ëd Tòjo Pegon
- p.17
Neuve dal mond ed le sport: un pugn a l'avni
ëd Sergi Garuss
- p.18
A venta sempe parlé bin ëd le piture moderne?
ëd Genio Gabanin
- p.19
J'autri piemontèis: a spass per el Langhe
ëd Silvana Testore
- p.20
Barba John - leture da gabinèt
- p.21
Vaire che i soma an Piemont ëd Fernando Chessa
- p.22
II° Concors Literari "La me tèra e la sò gent"
Concòrs ëd poesia "Pinin Pacòt"
e 'd pròsa "Nino Autelli" 2004

"é!,, - Bimestral d'anformassion e coltura
d'Associassion Piemontpress.

Diretor responsabil: Mauro Tosco (info@e-opinion.info)

An redassion: Gianni Davico (davico@e-opinion.info)

Silvio Sandrone (sandrone@e-opinion.info)

Ampaginassion: Chiara Bianco

Proget grafich cuvertin-a: Gaidano & Matta - Cher

Dissegn: Gianni Soria, Gianni Chiostri

Stampa: MARIOGROS - Turin

Webmaster: Paolo Castellina

Publissità: Gianni Davico, Tesi & testi - Turin

tel. (+39) 011 83.52.62 - davico@tesietesti.it

Corispondensa e abonament: Piemontpress

via Guastalla 17, 10124 Turin

tel. (+39) 011 83.52.62

email: info@e-opinion.info

www.e-opinion.info

In attesa di registrazione presso il Tribunale di
Torino.

é!

L'editorial

3

IJ PÈRCHÈ D' "é!,,

ëd Mauro Tosco

N en pèr fé spatuss, ma lòn
che i l'ève an man ant ès
moment a l'é, e pèr dabon,
quaicòs ëd fòra via.

I l'oma vorsù fé un giornal an pie-
montèis (n'autr? - a dirà quaidun),
e ant l'istess temp un giornal *nen*
piemontèis. Nen mach. I l'oma
vorsù fé un giornal... Pro.

"é!,, a nass pèr che i chërdoma che
na lenga minoritaria, ël
piemontèis, che a veula esse e fesse
lenga e seurte da j'antrap dël *dialèt*, a
venta dzortut ch'a sia dovrà pròpi
an coj contest e argument andova
soens fin-a ij piemontesista a l'han
gena, o miraco mach nen tròpa oca-
sion, ëd dovrela regolarment. I parlo
dj'argument "fòrt" ëd la politica, ëd
l'economia e, an general, ëd la sos-
sietà d'ancheuj. I parlo ëd cultura,
ma nen mach cola piemontèisa. I
parlo ëd lòn che a-j riva ant ël
mond, e nen mach an tra Coni e
Ast, Turin e Lissandria. E i parlo ëd
musica, i parlo dè spòrt. I parlo...
ëd la vita ëd tuti ij di.

I veule lè spòrt? E ambelessi i treu-
ve lè spòrt. Av pias la politica? E "é!,,
av dà la politica, e pèr tuti ij gust. I
sërche dij coment savù e spiritos,
ëd neuve che j'autri giornaj av dan
nen, pèrchè a son dròle, o a son
stèrmà - e ij giornaj italian, che a
son fait da italian e donch a son un
pòch gargh, a-i treuvo nen? Si i
j'ève, pèrchè a-i é chi ch'av je sërca,
av je vira an bel piemontèis e av je
smoniss ansima a "é!,,.

Iv na doma da bërlichesse j'euj (se i
riesse a bërlicheve j'euj - mi i l'hai la
lenga longa ma i-j rivo nen). Iv
doma fin-a la pagina da lese quand
che i seve setà ans ël gabinèt - un
dij pòchi pòst andova an lasso
ancora tranquij e con na cita dos ëd
libertà.

"é!,, a l'é afermativ. "é!,, a l'é positiv.
"é!,, a l'é piemontèis. "é!,, a piora nen
a pro dël piemontèis e dël Piemont.
"é!,, a chërd che i soma noi e mach
noi, nojautri piemontèis, j'unich
responsabij ëd la vita o 'd la mòrt
ëd nòsta lenga. "é!,, a giutèrà tute le
inissiative a pro dël piemontèis, ma

an avend ciar che le leje regionaj e
fin-a nassionaj, l'arcondèssiment e
la dësfeisa, la tua e la promossion
"publica" (paròla che tròp soens a
veul mach di "faita con ij sòld ëd
tuti a vantagi ëd quaidun") a peulo
nen e a podran mai pijé ël pòst ëd
lòn che i foma, tuti nojautri e
vojautri, an nòsta vita, an nòste
famije, an dòvrand nòsta lenga,
sensa gena e senza por.

Dzortut, "é!,, a l'é andipendent.

Un giornal parèj a-i era nen. A-i na
j'era dabzògn. E adess a-i é. Bòn.

É!... i soma pijasse pròpi un bel
angagg. Ma l'angagg pì gròss i 'l
l'ève vojautri. Ès giornal-si a venta
che iv lo lese, che iv arfissie con
soe pagine bin soagnà e lusente;
ma peui, pèr piasì, dobielo pèr da
bin e felo circolé - dije mach a
vòsti amis e colega, moros e moro-
se, pare e mare, fieuj e fije: *as ciama*
"é!,, e a torna andaré! Pèrchè da
ancheuj i peude ancaminé la coles-
sion dël giornal an piemontèis pì
neuv che i podeisse imaginé.

A la bon-a fin, as capiss, an piasèria
'dcò che iv pijeisse ël cit sagrin
d'andé a la pòsta o an banca e abo-
neve. Penseje: con mach 15 Euro
(meno che 15.000 Lire ëd na vira, se
i capisso bin) "é!,, av riva a ca - e
"é!,, i peude mach avèjlo parèj, nen
coma tut ël ratatoj an italian che av
sauta a còl dai giornalé, e che se i
lo cate peui miraco i lo lese gnanca,
e se i lo lese peui i lo stèrme e iv
ciamè: ma che rassa 'd gavade e
folairà ch'am conto, lor-sì?

"é!,, a val la pen-a. Deme da ment. E
peuj, miraco, scrivme e feme savèj
se i l'avia nen rason.

E anlora... bon-a letura e arcorde-
ve:

**as ciama "é!,,
fevlo mai manché!**

“A TEATER AN TANDEM”

P arèj as podria ciamesse la neuva cogestion Farassin-Leo dle deleghe an sij teater.

Dèdlà da sòn, a l'é capitame 'd lese le diciarasion magonante dij consijé regionaj ulivista arportà da *La Stampa* (feuj ëd Turin) dij 21 ëd gené: “L'identità piemontese è l'ultimo dei problemi”. Stoma tranquij che 'dcò da la banda dla Cà dle Libertà ël pensé 'd fond a l'é pa tant divers.

D'otra part, për podèj seghité a sté a la grupia, a-i é da manca 'd goerné lè *status quo*, e a la mala-parà deje l'ilusion a coj pòch che a son pi sensibij che quaicòs a cambia për dabon. Ma guajamai a porté anans cola gran rivolussion che a part pròpi dal “problema” pi amportant: l'identità. La grupia a restèria bele veuida. Ij ciar ëd lun-a a l'orisont a son pa ancoragiant. Èl neuv Èstatut regional an discussion a Palass Lascaris a parla 'd minoranse lenghistiche senza specifiché cole ch'a son: a dis tut për di gnente. A Roma ël Parlament, an sede 'd ratifica dla Carta Europenga dle Lenghe Regionaj o Men Èspantià (possibil mersì a cola outra crinada dla les

Gipo Farassin disegnà da Gianni Soria

482/99), a buta gnanca an votassion l'emendament ch'a-j dà arconossiment ai patrimonì lenghìstich èstòrich ëd minca Region. Semper an Region, a cor vos che la L.R. 26/90 a sarà abolìa, da già ch'a-i é cola statal, la 482/99: darmagi che costa-sì a nega l'esistensa dël piemontèis. Ansoma, a son ancamin che a son-o 'l requiem për la lenga piemontèisa, pivò d'identità piemontèisa. An cost panorama 'l neo-assessor Gipo Farassin a l'a-

vrà nen vita fàcil: doi ani 'd temp sì e nò, quasi gnun sòld da masenté, tuti ij provediment ch'a rësguardo 'l teater a firma dobia con Leo. An pi n'ostilità ancagnìa dl'Uliv e n'indiferensa general, se nen fastidi, ant ël Pòlo dle Libertà. Èd sigur la Lega Nòrd Piemont a paga ancor adess l'arfud dël '99 a entré an Gionta decis da l'anlora Secretari Nassionai Bèrnardin Bòsio.

Mach Farassin a l'avrà podù aceté cost assessorà “senza portafeuj” a l'Identità Piemontèisa e a la Devolution, perchè chiel, pensionà dla politica, a l'ha antendù costa carica ‘me n'arconossiment *ad honorem* a soa cariera.

A Gipo, consèssia, i-j auguroma për dabon ëd rieste a porté anans un bel travaj, an rèj con ij sò omòlogh lombard (Ettore A. Albertoni) e venet (Ermanno Serrajotto), ëd rieste për dabon a costruere n'identità piemontèisa dël sécol XXI ch'a riunissa sota 'l Drapò tute le diverse “etnie” ch'a stan an Piemont, n'identità pa pi fondà mach su Turin e anviron, ma ch'a coinvòlza torna tuti ij canton ëd nòstra Region. **Sergi Garuss**

Ant ij atentat ëd Madrid a-i é chi ch'a l'ha perdù un euj, na man, un pé. A-i é chi ch'a l'ha perdù na mare, un pare, un moros, na masnà.

Ancheuj i peule fé n'oferta à pro ëd chi che a l'avune soa vita bolversà con un versament ans ël cont bancari ëd le vitime dël terrorism an Èspagna. Da vòstra banca o da la pòsta ciamé ëd fé un virament bancari internassional (al pressi d'un “bonifico” an Italia) a:

Nùmer dël cont (IBAN): ES 02 0182 5570 7002 0150 2661
Banca: BBVA Madrid **Adressa:** Madrid, Èspagna

BIC: BBVAESMM
Titular dël cont: VITIME DÈL TERORISM

Donca, Monsù Chirac a l'ha stabilì na vòlta pèr tute lòn ch'a l'é pi important pèr ij Fransèis, se la libertà individual o la laicità 'd lè Stat: e a l'ha sernù la laicità 'd lè Stat.

É, pèrché con na lèj frësca d'aprovasson ël parlament fransèis, dominà dal partì RPR ëd Monsù Chirac, a l'ha stabilì che gnun a peussa "ostenté", visadi vestisse, porté ans chiel midem o mostré gnun simbol religios ant ij leu publich. A veul dì: gnente cros cristian-e, gnente kippà ebraiche, gnente coefin islamich, gnente turbant dij Sikh, e, a smija, gnanca 'd barbe "ëd longheur eccessiva".

A sta mira, im ciamo se avèj pì cara l'Italia o la Fransa, o -miraco a l'é mej- gnun-a dle doe.

L'Italia

Pèrché an Italia, contut ch'as fà visa ch'a sia nen parèj, a l'é sempre stajé e a continua a esse na religion dè stat ch'a l'é imponù a tuti, an vaire manere: pèr esempi con ij crocifiss

"a l'ha avù 'l coragi... ëd dì che, ant un pais civil, a devo nen esse 'd simboj religios ant le scòle"

obligatòri ant le aule dle scòle, o con le discriminasson anvers le cobie ch'a vivo ansema senza esse marià (possibilment an cesa!).

An cost pais-sì, se un sitadin a s'ancala d'adressesse a un giudes pèr gavé 'l crocifiss da le muraje dla scòla dle soe masnà, a ven giù l'univers. Èd sicura, Adel Smith a l'é antipatic, arogant, prepotent, busiard, estremista, pien ëd ghignon anvers chi a l'é nen musulman, ansoma a l'é un pèrsonagi detestabil. Ma, an ùltima anàlisi, a l'é un sitadin italian ch'a l'é adressasse a la magistratura.

Fomme mussulman-e, doe generasson a confront (fòto Cesare Matta)

MONSÙ CHIRAC E LA LIBERTÀ 'D RELIGION

Un giudes bon a sa motoben bin ch'a dev astnisse da dé 'd giudissi moraj, ma che a dev apliché la lèj e la costitussion. Èl giudes che Smith a l'é adressasse, a l'é ancaltasse a deje rason: a l'ha aplicà la costitussion italian-a, che, pèr l'efet ëd la gerarchìa dle font dèl drit, a ven bin anans ëd cola lèj ordinaria ch'a preved l'esposission dèl crocifiss. A l'ha avù 'l coragi, prim ant la stòria, ëd dì che, ant un pais civil, a devo nen esse 'd simboj religios ant le scòle e ant ij tribunaj, sòn an butand da part ij giudissi moraj sèl pèrsonagi-Smith.

A l'é s-ciopaje n'arvolussion. J'integralista catòlich (visadi almen la metà dla popolasson italian-a, apopré) a son ancaminasse a baulé tut sò ghignon anvers chi as permètt d'esse laich. Coma se chi a l'é nen catòlich a fussa nen un sitadin parèj 'd j'autri. Adel Smith a l'ha an òdio chi a l'é nen musulman? J'integralista catòlich a peulo nen s-ciarié chi a l'é nen catòlich (ma Gesù ha-lo nen dine d'amé tuti? Lòn ch'a veul dì, "tuti"?). Sossì a veul dì che j'integralista catòlich a son coma Smith. Uguaj, gnun-a

diferensa. I arpeto, almen la metà dj'Italian a son parèj, sovens senza ch'as n'ancòrzo, bele se a van nen an cesa. A l'é na mentalità. E lòn ch'a l'é pes,

"... na mentalità. E lòn ch'a l'é pes, la republica italian-a... a l'é governà dai pes rapresentant ëd cost integralism"

la republica italian-a, al dì d'ancheuj, a l'é governà dai pes rapresentant ëd cost integralism. Pericolos.

La Fransa

An Fransa, adess, a-i é l'estrem contrari: as podrà gnanca pi andé a scòla o a travajé con na cadnin-a con crocifiss al còl, o con un normal coefin islamich. As parla nen ëd burka, che 'd sicura a l'é tròp, ma 'd coefe ch'a lasso 'l visagi da fòra, ch'as vèdd. Ansoma, a-i é la "nen-religion" obligatòria.

I l'oma dit che lè Stat, pèr podej definisse "civil", a dev esse laich. A veul dì che ij simboj religios a van bin a soa cà o ant j'edifiss adat (cese, moschee, sinagòghe e via fòrt), ma nen ant ij leu pùblich, che a

A SÉGUITA A PAG. 6

... Monsù Chirac

përten-o a tuti. An Italia a l'é nen parèj, pèr son l'Italia a l'é nen un pais civil. A l' l'é la Fransa? A lo era. Pèrché adess, ambelelà, as peul nen vestisse com ch'as veul. Pruibì 'd porté cost o col gener ëd vestimenta o d'ornamenta a l'é na grav violassion ëd le libertà individuaij. As peul nen guerné un prinsipi costitussional a descàpit d'un autr autèrtant important. Andoa as peul nen serne se fé o nen fé quaicòs, a-i é nen la libertà. A l'é l'istess che se i podèissa nen girolé pèr Paris con na majètta con la facia 'd Luis XVI, mach pèrché adess la Fransa a l'é na republica!

Porté a còl ëd sìmboj religios a intra ant ël drit ëd pratiché soa religion an privà o an publiche e 'd fene propaganda: concet ch'as treuva an tute le costitussion dij pais ossidentaj. A l'é sempì.

La via 'd mes

A sarìa: pruibì pèr lè stat 'd mostré 'd sìmboj religios o politich ant ij leu publiche. Ma permètte a chi ch'a sia 'd vestisse com ch'a veul e 'd porté ans chiel midem qualonque sìmboj ideològich, politich o religios. Pruibì le esagerassion, j'ecess, an esaminandje cas pèr cas. As ciama toleransa.

Na vòlta a j'ero vaire 'd veje madame ch'a spassegiavo con un folard an testa: che diferenza a-i é con ël coefin islamich? Gnun-a. Cole veje madame a portavo 'l folard pèr bravé, pèr dé 'd fastudi? Nò. Se quaidun a l'ha le preuve che le fomne mussulman-e a pòrto 'l coefin con col but lì, ch'am lo disa: a mi, a mè smija pa. Gavà cola pòvra fomna dl' "imam ëd Carmagnòla", as capiss...

Èl govern fransès a l'ha nen fait d'autr che legalisé l'intoleransa religiosa, con la scusa dla laicità 'd lè Stat. Pericolos 'dcò sòn. **Fernando Chessa**

L'ANN ÈD LA SUMIA

Na grija ëd letura pèr l'antèrpretassion ëd la politica antèrnassional

Ant l'oròscop cinèis, cost ch'a l'é dovertasse a l'é l'ann ëd dla sumia. La sagèssa oriental a gropa cost ann con l'imprevedibilità. Èdcò ans la sena antèrnassional i l'avroma da spettesse ij dèsvèlup pì dròlo e baraventan. A l'é donca un moment antèrressant pèr scrive dzora ij rapòrt antra ij pòpoj an nòsta lenga mare, lòn ch'i farai da un pont ëd vista motobin particolar, ël "cheur dèl mond" sentrasiatich, leu andova "Orient" e "Ossident" (antra virgolètte essend tuti e doi costrussion ëd lè sguard geografich euròpengh, dal valor cangiant e motobin relativ) s'ancontro ancrosiandse ant n'ansema dai contorn soens dificij da definì. Da ès "cheur dèl mond", andova i l'hai stabili mia residenssa dapuì pì che n'ann giuamai, i serchèrai ëd dé na vision alternativa 'd ès moment ùnich ant la stòria dl'òm. I penso ch'a sia bin fait, cont-tnù che cost mè prim intervent a doverta na rubrica fissa ëd politica antèrnassional, smon-e al letor na grija ëd letura pèr l'antèrpretassion ëd costa-sì. Le relassion ant'ij òmni a nivel inter-statal as treuvo ant na condission ëd crisi sistemica e general dapuì la drocà dl'Union sovietica. Moment parèj a son ëd fait naturaj e necessari dla vita internassional che, da semp, a passa ciclicament dal dèsdordin a l'ordin, da l'anarchia a la gerarchia, con lòn che minca fas d'ordin a l'é caraterisà pèr l'egemonia 'd na potensa parti-

colar (cfr. L.Bonanate, *I diritti degli stati*, Laterza, Bari, 1994).

An fòrsa 'd na lej ch'a dèsfida le capassità ëd spiegassion rasionaj dij savant politich, tut arlongh ëd lòn ch'i ciamoma "l'era moderna" (ancaminà antra ij secoj XV e XVI), si moment ëd passagi a capito regolarment a caval ëd doj secoj. Schematicament ël 1989 a l'ha ël midem significà che precedentement a l'han avù la drocaja dèl regn ëd Granada ant ël 1492 - inissi dl'egemonia spagneula -, la dèsbà dl'Armada ant ël 1588/89 - fin dl'egemonia ëd Madrid e inissi dla crisi ch'a mnerà a la guera dij Trant'ani (1618) -, dèl 1689 - tramuv dèl senter ëd la potensa mondial da la tera al mar -, dèl 1789 - che da dadlà dèl significà politich a marca ël fenomen sentral ëd la vita antèrnassional fin-a a nòsti dì, l'egemonia anglosasson - e anfin dèl 1890/93 - formassion dl'Intesa coma dèsfida a l'egemonia dèl podej maritim britanich.

Tornand al moment ch'i vivo-ma, a vanta osservé coma cost a sia marcà da n'anomalia pèrfonda. Dagjà ant ël 1992, un dij pì vajant dij filosof vivent, Immanuel Wallerstein, a osservava coma ël 1989 a l'avria dovù marché ël tramont *ëd tuti doj* ij podej ch'a l'avio definì la struttura dle relassion antèrnassional dèl period presedent. Valadì la fin ëd l'ors sovietich a anunssiava 'dcò cola dla talasocrassia (= "podej maritim") mondial american-a ch'a l'era

gropà al prim ant na simbios andissolubila, ant manera che la so disparia a gavava a la balen-a anglosasson minca legitimassion d'egemonia mondial ans na sen-a marcà pèr la cheurssia dla potenssa europenga e dle siviltà asiatiche. Pèr ël moment a l'é capitaje quaicòs ëd diferent. L'America nen mach a l'ha nen negossia na neuva struttura dle relassion anternassional con ij ator emergent, ma a l'ha fait ëd tut pèr afirmé sò drit esclusiv ëd determiné quala sovran-a assoluva j'afé mondial. Pèr comprende ij motiv ëd sòn a vanta consideré quaic element che a marco la società american-a dël rest dël mond. Costi element a son un moralism e në spirit religios spantià an tuti ij moment ëd la vita quotidian-a (lòn ch'a vzin-a ij la società american-a a cole musulman-e), la capassità ëd control ans la vita politica nassional che dle cite minorasse etniche e dij grop d'interesse industrial a son sigurasse, l'interconnession antra podej politich e industria cultural e dl'informassion - ël cine d'Hollywood an prim leu. Costi element, l'ultim an particolar, a l'han fait dla potenssa maritima american-a n'ator ëd le relassion anternassional assolutament

inedit ant la stòria dl'òm. Èl suissidi dla aversari global sovietich a l'ha dait ai cit grop ch'a contròlo la politica nassional la convinsion ch'ël moment a dovia esse sfrutà pèr anpon-e un Neuv Ordin Mondial ch'a sigureissa ij anteresse dle multinassional sota la slògan dla difeisa dla democrassia a travers l'afermassion dla "globalission". A ès but si, a travers ël contròl dl'industria cultural, costi cit grop a l'ha butà an pé un mecanism ëd creassion ëd la "mnassa" che a travers ël cine d'Hollywood, a travers ij diferent "Hitler" à la Milosevic-Saddam, a l'ha pijà diferente forme fin-a a concretisasse - a travers l'event *providenssial* pèr ij teorisor dl'"imperi" american dl'11 d'èstembèr 2001 - ant ël fantasma dël "terrorism," personificà dal "prinsi neir" Osama. Quallsèssa critica feita a ès mecanism, ch'a vnissa da l'intern o da l'estern, a l'é staita ignorà. Ancheuj l'America e ij so ispirator britanich a bogio ans la convinsion ancreusa d'esse "an mission pèr cont ëd Nosgnor", al servissi 'd na mission superiora ch'a autorisa a impon-e con la fòrsa pì brutal sò valor al rest dal mond - ij unich "giust" essend l'emanssion ëd na "nassion elegiù". Pì concretament ël pericolos ambaradan butà an pé dai teòrich ëd l'"imperi" a l'ha cercà ëd coaté la debolessa material d'un sistema che a seguita a perde ëd colp ant ij confront dij sistema econòmich europengh e asiatic. An fòrsa dla dipendenza dl'economia american-a dl'afluss ëd capitaj dël rest dël mond, l'America s'avventa ëd

guere teatraij (conforma a la geniala definission d'Emmanuel Todd, dont ij consejo vivament la letura d'*Après l'empire*, tr. it., Marco Tropea, 2003) a travers le quali a serca ëd mantene l'ilusion ëd na potenssa ch'a l'ha già perdù ans ël pian dla competission economica. Ij risultà a son sota ij eu j'ed tuti. Da l'Afghanistan, artornà a esse ël prim produtor d'eroin-a dël mond, a le busiarderie anventà pèr ocupé l'Iraq, dal sostegn incondissionà a l'impunità omissida d'Israel a la deriva autoritaria dël sistema politich intern, an dovrand ancora le paròle ëd Wallerstein, i podoma osservé coma l'America a sia "na nassion pericolosament a la deriva ant ël mes d'un caos global ch'a riess nen a controlé." I inauguro donca costa rubrica con la convinsion che osservé ij zig-zag ëd costa situassion imprevedibila, ant l'ann altretant imprevedibil ëd la sumia, a sarà particolarment interessant pèr ij letor d'"é!,, tant pì che mè pòst d'osservassion a la crosiera dël mond centrasiatica am metrà ëd buté l'acsent dzora 'd particolar che normalment i tnoma nen da cont. Nonostante la gravità dla situassion i son otimista. La deriva dl'America a doverta 'd moment decisiv pèr la costrussion europenga e a squalifica ancora ëd pì n'Italia ch'a chita nen ëd dèsonorene portandse da serva dl'occupant strangé. Costi moment a deuvo esse tnù ant la pì àuta considerassion dai piemontesista, con lòn che l'Euròpa unia a l'é l'ultima possibilità ch'i l'oma ëd gavesse da còl ël giov ch'a l'ha calà nòst pais alpin ant ël fond dël Mediterani. La sumia an sorid, perdoma nen ëd vista ij moviment ëd soa coa.

L'ann ëd la sumia vist da Gianni Soria

Fabrissi Vielmin
(Alma-Ata, Kazakhstan)

NEUVE DÈL MOND

Dësaventure d'auta quòta

Doe neuve dal mond ëd l'aviasion. An Neuva Zelanda n'avion da torism a l'é drocà për che ël pilòt a l'ha dovrà un telefon mòbil quand ch'a l'era an camin che a aterava. A vorìa dije a la morosa ch'a l'era an camin ch'a ruvava a ca. Èl pì dròl a l'é ch'a l'ha dovù lassè un message ans ël rëspondeur për che la fija a l'era nen antè ca. Men dròl a l'é che ant l'assident eut pèrson-e a son mòrte.

Un jet ch'a l'era an camin che a volava antra New York e la Flòrida a l'ha dovù ateré d'urgensa ant la Carolin-a dël Nord për che doi passegger a l'han tacà a rusé furiosament e a patle-se. Ij doi òm, ch'a son 'dco frej binej, a l'han tacà a disputé për chi che a l'avìa drit a dovré l'acudor (ël brass dël sedil).

Matòt coragios

Un giovo, parent dël prim ministr indian Atal Bihari Vajpayee, a l'é stàit campà giù da 'n tren e a l'é mòrt për che a l'avìa provà a dësfinde ëd

fomme che a l'ero cimentà da 'd autri viaggiator. Sòn a l'é ruvà davzin a Kosi Kalan, na sità a 120 chilòmeter a sud ëd la capital Neuva Delhi. Èl matòt a sè s-ciamava Manish Mishra e a l'era novod 'd na seur dël prim ministr. A l'era an camin che viaggiava con doi cambrada 'd Università, quand che un grup d'òm a l'ha tacà a nojosé le fomme setà ant lè scompartiment. Ij student a son antervenù ma a son stait a soa vira agredì e patlà, e Manish Mishra a l'é stait possà fòra dal vagon.

Liber ant ël metrò

A Mexico City ël metrò a l'é transforma-se për un di ant na gròssa biblioteca circolant. A l'é n'esperiment che la comun-a a l'ha vorsù tenté për combate la cita criminalità ant na manera originala. Ant l'ora 'd ponta dla matin ëd volontari a l'han distribuì 250 mila lìber ai pendolar e a l'han ciama-je 'd de-je andaré la sèira. "Nojautri i soma convinciù che la gent a cambia quand ch'a les", a l'ha dit ël diretor dël metrò. Chiel a l'é

angagià ansema con ël sindich ant la lòta contra le rapin-e, le robarie e le tormente sessuale che a sagrin-o ij viaggiator, squasi sinch milion minca di. Mexico City a conta eut milion e mes d'abitant e a l'é una dle sità pì pericolose dël mond. Èl proget, ch'a fà part d'un pian nassional për ancoragé lè spantiament ëd la coltura, a prevèd la distribussion ëd set milion ëd lìber ant ij doi agn ch'a ven-o. Ij cost a son finansià da n'imprèisa privà ch'a l'ha la concession ëd la reclam ant ël metrò. Ant ël prim di dl'inissiativa a l'é èstàit dàit andaré gnanca la metà dij volum prestà, ma la gent a l'ha mostrà motobin d'anteresse. Quaidun a l'ha criticà l'idèja ëd combate la delinquensa con un métod tròp gentil. N'operassion parèj a l'é an camin ëdcò a Tokyo.

Osama sustà

A Montpellier, an Fransa, n'automobilista a l'ha sèrcà 'd ciapé sota n'òm për che a l'ha pija-lo për Osam Bin Laden. L'agressor a l'é n'artista ëd 35 agn. A l'era an camin che a guidava soa vitura, quand che a l'ha vèddù ël pedon ch'a travèrsava la contrà. «A l'era ël cap d'Al-Quaeda schèrpì», a l'ha dèspiegà apress a la polissia. Ant na manà 'd second a l'ha decidù dè sgnaché ël pedal dl'acelerator për liberé ël mond dal pericolos terorista (e vagné la generosa taja che George W. Bush a l'ha promèttù). La viti-ma, ch'a l'era nen Bin Laden, a l'ha scampa-la për che la vitura a l'é sortia 'dla contrà anans ch'a podeissa ciapé-la. L'automobilista a l'é stàit condanà a paghè n'amenda 'd 500 Euro e a fe-se soagné da n'è psicòlogh. Sò avocat a dis ch'a l'ha fait parèj për che a l'è stait impressionà da la tension internassionala apress j'atentat ëd Madrid.

Elena Fornero

Fòto Cesare Matta

“MARE CORAGE” E SÒ FIEUL AN IRAQ

As pensa che mach na mare italian-a sagrinà a peula andé trové sò fieul bajèt ant na zòna èd guera. A l'é donch staita un-a improvisada nen cita quand che un soldà american a l'ha trova-se dnans soa mare, ant soa base an Iraq. Ant èl mèis èd Gené Susan Galleymore a l'ha fait 12 000 kilométer pèr visité sò fieul ch'a voghija nen da sinch mèis. Sò viage a l'é stait giutà da Code Pink (Còdes Reusa), un grop pacifist american don't èl but diciarà a l'é èd taparé èl president George Bush da la Ca Bianca, e ch'a l'ha dgjà organisà la visita èd na dosen-a èd parent èd soldà ant ij mèis andaré.

Èl viage èd sa “mare corage” a l'é contà an sò weblog (<http://www.motherspeak.org/nickpix.html>), e èdcò da èd mojen d'informassion, tan-me la BBC e èl San Francisco Chronicle. Bele con l'agiut èd Code Pink, pèr madama Galleymore trové sò fieul Nick, un ranger èd 26 agn èd la Division Aeroportà 82 an servisse al nòrd èd Baghdad, a l'é nen stait bel fé. Sòn pèr Nick a l'avija di-je à soa mare èd nen ande-lo trové, e a l'avija gnanca di-je ante ch'a l'éra sò quarté, pèr por ch'a podissa ven-e l'ist-ess. Ma an dovrand dè scianchèt d'informassion gavà da ij e-mail che Nick a l'avija manda-je, e con le drite avùe da èd giornalista ch'a travajo ant la region d'Iraq ante che sò fieul as treuva, sa mare teston-a a l'ha rieussù l'ist-ess.

Set di apress esse ruvà ant èl pais, Madama Galleymore a l'é presenta-se à la base èd l'armèja èd ij Èstat-Uni ante ch'a dubitava che sò fieul a fussa. Con la coefa tradissional ch'a-j coatava

la facia a l'é avzina-se a un-a dij soldà american an disand-je “i veul intré con voiautre, i veul pa fe-ve èd mal”. Ij soldà, ch'a l'avijo nen conossu-la tan-me american-a a son sbufi-se, e a l'han comanda-je èd torné à soa auto. Ma an parland e dèspiegand-se, e an mostrand sò passpòrt la mare a l'ha convinciù le vardie ch'a l'han lassa-la intré. Un operador radio sbèrlondì a l'ha contatà Galleymore giovò: “Hey, Nick: a-i é toa mare an bele si!”. Susan Galleymore a l'ha podù passé na ora e mesa con sò fieul, ch'a l'ha mostra-je la base, e a l'ha porta-je ij bon-bon e le bèivande ch'a piaso à Nick. Ma motobin pì important, pèr chila e pèr Code Pink, a l'ha podù vèdde e documenté èd prima man la situassion an Iraq. Le pàgine èd sò weblog a parlo èd na armèja d'ocupassion completament isolà da la gent dèl pòst, sarà an sò rampart pèr por èd ij atach, e pèr sossì sèmper pì pijà an ghignon da na populassion ch'a l'avija vogù ij American tan-me d'amis e èd liberador. Antre ij orden che madama Galleymore a l'ha podù lese ant èl quarté èd sò fieul i trovoma: nen gieughe con le masnà locale, nen parlé con ij adult iraqian, mai gavé ij uniform, mai mostre-se senza fusil, elmèt, armadura. A l'é un andi che ij Britànich, ch'a conòsso mej èl Mojen Orient, a l'avijo dit ch'a l'avrija portà a èd problem pì anans. Ij arvire dij Shiit dèl mèis d'Avril a smijo de-je rason. Susan Galleymore a l'é ancamin ch'a pronta un liber con le stòrie d'autre mare èd soldà ch'a son andaite an Iraq pèr campé un euj ansima sò fieuj e ansima lòn che èl govern american a fortiss esse la guera contra èl terrorism.

Silvio Sandrone.

I DOMA VOS
A J'ARTISTA

RUSPA

1948 - 1998

Achit

Ant ij quindes agn da sò anandiamet dël 1957, l'esplorassion spassiala a l'é passà da Sputnik - na bala ëd quai ch desen-a ëd kilo dont la fonsion a l'era ëd trasnètte ël famos "bip-bip" - a na mesa dosen-a ëd dësbarcament lunar d'òm, instrument e fin-a ëd viture. Ant ij tranta agn apress (da 1972 a ancheuj) gnun a l'é pì seurtì da 'l òrbit ëd la Tèra. Che diane?

An s'articòl si i veul prové che ël monopòli publich ëd 'l èspasse, ciav ëd le reussie dij prim quindes agn, a l'é stait apress un dij pì gròss antrap a l'òvertura dël sistem solar a la rasa dl òm. Apress i veul presenté un model alternativ

“Vagnà ch’a l’é staita l’Union Sovietica ans la stra dla Lun-a, la giustificassion dij largh budget spassiaj a l’é drocà, lassand ij esplorador dël cel senza pé”

d'esplorassion spassiala, ch'a profita dj'arsorse e dj'energìe privà pèr - an armanand ël refrèn ëd Star Trek - "andé anté che gnun fonsionari a l'é mai stait anans".

Èl temp d'òr ëd j'agensie governamentale

Da sò anandiamet an sa, l'esplorassion spassiala a l'é staita promovua e mnà da 'd organisassion governamentale. Contut ch'a l'abia pèrmetù ëd reussie ant un temp assé curt, tan-me ël dësbarcament lunar an mach dodes agn, ës monopòli publich a l'ha nen pòch antrapà l'òvertura ëd 'l èspasse a la rasa ëd 'l òm apress ij prim success eclatant. Èl program lunar american a l'ha podù esiste mach mèrsi a 'l imperativ politich 'd arbrufé ël comunism trionfant ëd ij agn 60. Vagnà ch'a l'é staita l'Union Sovietica ans la stra dla Lun-a, la giustificassion dij largh

budget spassiaj a l'é drocà, lassand j'esplorador dël cel senza pé. An efet, n'iniativa politica parèj ëd cola dël President Kennedy, ëd "dësbarché n'òm ans la Lun-a e mne-lo torna an sa anans la fin ëd la desen-a" a l'ha podù mobilisé rapidament 'd arorse che gnun soget privà a l'avrija consacrà a un proget tant veuid 'd anteresse econòmich. Maleureusement, an mancand daré un rassional pì ancreus e durair che col ëd crasé j'enmis, ël supòrt dij gent, e donch dij resior, a l'é dèstissa-se ansem ij motor 'd Apollo.

Mach ant l'Union Sovietica dël plan dij sinch agn ël program spassial a l'é restà, vaire agn apress la derota ëd la Lun-a, na vitrin-a dël sossialism a 'l èstrangé e na sors 'd orgheuj ant ël pais. La libertà dal sufrage universal dont a godijo ij decideur sovietich a l'ha pèrmettù na coerenza e na continuità ëd 'l esplorassion spassiala ch'a l'han pro fa-ne ël leader mondial, ma al pressi d'un pèis dzora l'economìa ch'a giuterà a fé droché ël sistem. Ant ël temp d'òr ëd j'agensie governamentale (ch'a l'é ëdcò stait ël temp d'òr ëd l'esplorassion spassiala), gnun a pensava che 'l èspasse a fussa na mira pèr dj'autri soget che l'èstat. Sòn a l'ha lassà ëd marche ant la comunità spassiala, che ancor ancheuj a inspiro soa manera ëd travajé. Èl ròl ëd propaganda dij program spassiaj a l'ha mnà a l'obligassion ëd success, e donch a vorèj evitè tut asar. An butand 'l acsan dzora 'l espluà, assé mediatisàbil, pitòst che ans l'espluatas-

L'ÈSPASSE DIJ PRI

sion, visadi l'utilissassion, gnun soen a l'han avù l'otimissassion e la sinergia an tra ij program, con ij cost gropà a la produccion ëd tòch ùnich o ëd cite serie. Contut, la consequensa pì marcanta ëd na vision ëd l'èspasse limità a leu d'espession dël prestige politich d'un pais a l'é che ël quader legislativ nassional e internassional a adressa an manera insufisanta ël ròl, ij drit e ij dover dij soget privà. Èd document tan-me ël "Tratà dl'Èspasse an Fòra" (*Outer Space Treaty*, dël 1967) a son pì sagrinà dal drit d'anesion che da col ëd proprietà privà. Bele che ij test a sgairo bin pòch ëd papé an sl'argomento, l'interpretassion corenta a l'é che nèn a garantissa un drit a la proprietà 'd un còrp celest o ëd na soa part, ni ëd quaicòs cheujù o produvù ant 'l èspasse.

Anmeusiament

S'a l'é vèj che con la fin ëd la corsa a la Lun-a a l'é dèvnù ampossibil ëd sustnì ij budget ch'a l'han pèrmettù ëd vagne-la, da n'otra banda ël program spassial (almanch ant j'Èstat-Uni) a l'é giamai tròp ample politicament e economicament pèr podèj termine-lo. Èl resultà a l'é che ël setor publich a l'ha continuà a spende ëd desen-e ëd miliard 'd euro vira ann ant ël vòl spassial abità senza 'd obietiv ciar. Mèrsi a sòn i l'oma na navètta pèr andé a gnun-e mire e na stassion spassial internassionala ch'a serv ni pèr observé la Tèra, ni tan-me stassion vers d'autre destinassion. Bele che j'ator governamentaj a sio pi nen bon a mné un ròl cissaire, d'autri soget a l'han nen anpinì ës manch sì. Sossì a l'é nen dovù a un disegñ ëd monopòli dj'ator publich, ma

VÀ ANT L'ÈSPASSE

pitòst a na vision èstrèita dël ròl ëd j'entità privà tan-me fornisseur ëd bin e servisse a j'organisassion governamentale, o cintà ant ij mercà assé mur, parèj ëd col ëd le telecomunicassion. J'esempi 'd antreprèise comerciale gropà a l'èspasse a son assé limità ant ij but e ant ël montan generà, e a confirmo la dipendenza dal govern d'ës setor sì. Tut sòn a l'ha causà n'anmeusiament dj'atività spassiale. An dodes agn, da 1957 a 1969, a l'é passa-se da Sputnik (un satélit ëd 60 kg) a buté 'd òm ans la Lun-a e fe-je ven-e andaré. Ant ij 34 agn 'd apress i soma franch nen andait pì leugn: lòn ch'i soma bon a fé ancheuj, i l'ero già bon a felo antlora.

Doe condission ëd la partecipassion privà

Èl contest legislativ e politich nassional e internassional a reflet la vision d'un program spassial tut governamental, con d'overture ai soget nen-

publich mach se travajant për n'organism publich. I l'hai mensionà l'èl *Tratà d'Èspasse an Fòra*, ma j'autri tratà internassional e le lèj nassional a protegio an gnun-e manere ij benefisse e ij profit che n'antreprenneur a podrija generé ant l'èspasse. An efet, mach ant le telecomunicassion a-i é ëd régle che, s'a përmetto nen la proprietà privà dzora 'd arorse tan-me le frequense o la posission ant 'l'òrbìt geostassionari, a na garantisso l'usage esclusiv, sota certidun-e condission. Quaich esempi ëd profession as treuva ëdcò ant la proprietà inteluetuala, bele se motobin pì a l'asar.

Për esploré l'èspasse un soget privà a l'ha da manca che doe condission a sio ampinije: ch'a-i sia na prospetiva ëd profit, e che ëss profit a peula esse sò. Për savèj se sa prospetiva a esist a ventèrija mné n'esploassion comerciale e industriala dl'èspasse, ch'a peul nen ancaminé giusta perchè gnun a sà an che manera ëd profit a peulo esse generà. A l'é pa nec-

essari che ij profit a sio peui là anté ch'a l'ero vaità: contut che Cristòf Colomb a fussa partì për serché j'Indie, bele j'Amèriche a l'han valù assé da cissé 'd autre aventure maritime e coloniale. Ma senza la prospetiva ëd deurbè na neuva stra për ël comerse ëd le spessie, ël navigator genovèis a l'avrija mai pì trovà 'l arzan për sò viage a travers dl'Atlantich. Ancheuj, sa prospetiva sì ant l'esploassion spassiale a-i é nen. Colomb, e tut esplorator a but lucrativ apress, a l'é mai partì senza un papé ofissial ch'a stabileissa soa part dij profit e cola dël re. Al di 'd ancheuj gnun govern, an vèrtù ëd soe lèj e dij tratà internassional, a podrija concedè ëd papé parèj. Con gnun arconossiment ëd la proprietà privà a l'é motobin difcil cheuje ël capital për finansé ij cost e j'asar gropà a la navigassion spassiale, quand che d'anvestment men arzigà a peulo esse trovà bele sì ans la Tèra.

Un cit pass për n'òm, un gròss arbit për la rasa ëd 'l'òm. Fòto NASA. Elaborà da Jon Hancock

La tampa gravitassionala

Èl segment pì car d'un viage spassial, an term d'energia e donch d'arzan, e ëdcò ël pì asardos, a l'é col pèr ruvé ant n'òrbit da ans la Tèra. Nòstr pianet, con soa gravità pì fòrta che cola dla Lun-a o ëd Mars, a l'é parèj ëd na tampa. Pèr seurte a venta rampigné fòra, e pì un a l'é caria, pì a fà fatiga. Sòn a l'é cìair a travers la comparision antre la massa d'un satèlit (7 000 kg) e la fusèta ch'a lo lancia (700 000 kg, dont la pì part a l'é ëd carburant). Èl cost d'un lancia-ment spassial as misura an 10-20.000 euro pèr kilo ëd material ch'as veul buté an òrbit. Pèr contrast, quach senten-e ëd kilo ëd propellant a basto pèr fé ël viage da 'l òrbit ëd la Tèra a Mars. A l'é franch sa condission ëd tampa gravitassionala, pì che l'anvironament estrem, ch'a fà bès-senté tut proget ëd dèsan-vlupé n'economia spassiala. Se l'energia pèr seurte da la tampa gravitassionala a l'é fissà da la fisica, lòn ch'a peul esse cambià a l'é mach sbassé ël cost pèr produv-la, o chërse ij profit dij'atività spassiale

pèrchè bele un lancia-ment car a vala la pen-a. Ste doe opcion a son gropà: pèr sbassé ij cost ëd l'acess a l'èspasse a venta lancé assé soens pèr intré ant un mecan-ism industrial, ma sòn a peul mach ruvé s'a-i é na motivass-ion assé fòrta pèr seurte da la tampa. Da l'autra banda, cont tnù ëd j'antrap e dij cost, a-i é nen assé ëd profit poten-sial da sustnì na domanda ëd lancia-ment importa-nta.

Un neuv andi ant l'esplorassion spassiala

Che ël paisage spassial d'ancheuj a presenta gnun cavion pèr n'èslargament ëd l'antreprèisa privà dè-dlà ëd l'òrbit geostassionari a veul pa di che l'esplorassion ëd nòstr sistem solar a deva resté la "cassa vardà" dij govern. Pèr deurbe l'èspasse a la libèra antreprèisa, pèr dé un neuv andi a la dèscheuvèta, a-i é damanca ëd lèj ch'a tùo ël drit ëd proprietà fòra ëd la Tèra tan-me ij profit vagnà an bele-là. Pèr fé sossì a-i é damanca ëd doe assion dij govern: un-a an política èstrangera, l'autra

antècà. Ant ël quader ëd le Nassion Unie a ventèrija formalisé n'interpretass-ion dl'*Outer Space Treaty* ch'a pèrmè-tta a ëd soget privà ëd pijé o dovré d'ar-sorse ant ël sistem solar senza dovèj modifié ël test dël tratà midem. Sòn a peul esse otnù anans a tut an autorisand l'esplu-atassion ëd setor limità d'un còrp celest an manera esclusi-va novant-e-neuv agn durant. As trata d'un period assé longh, probabilment, pèr pèr-mètte ëd buté an euvra l'es-pluatassion e amortisé ij anvestment necessari. Novant-e-neuv agn a l'é ëdcò ël term arconossù ant ël drit internassional an tra un fit o na concession e la proprietà. An sa manera, l'antèrdission d'anession e d'apropriassion esclusiva a l'é rèspetà. An giontand-je la condission che d'atività a l'abio leu ant ël setor concedù, dont l'arserca, e che nen pì che 30% 'd un còrp celest a peula esse con-trolà da d'antreprèise ëd l'ist-ess pais, a l'é cìair che ij prim a ruvé ans un pianet a peulo nen tni-lo tut pèr lor. Semper con ël but ëd convince ij difer-ent pais, dzortut coj senza tec-nologia spassiala, na part ëd le taje ans ij profit generà ant 'l èspasse, pèr esempi 20%, a sarija versà al budget ëd le Nassion Unie, an dzorpì ëd le contribussion nassionale obligatòrie. La concession d'es-pluatassion a dovrija esse masentà da n'organism ëd le Nassion Unie, tan-me l'ITU (Union Internassionala ëd le Telecomunicassion) a fà pèr le frequense e le posission ans l'òrbit geostassionari. Ij criteri ëd concession a dovrijo esse proporsionaj a j'atività mnà ans ël còrp celest. Pèr esempi, na sonda automatica ch'a transmètta a Tèra d'informas-sion dzora ël pianet, a darija drit a un teritori contigu ch'a conten-a ël leu ëd la sonda, e ch'a coata 1% ëd la surfassa dël pianet. Na stassion abità an permanensa a darija drit a 10% ëd la surfassa. La conces-sion a dureriia ël period ëd l'operassion ëd la sonda. D'antreprèise a peulo decide ëd campe-se ant l'aventura con ël but ëd reserve-se un

*Produzione tendaggi
per arredamento*

Griva Spa

Strada Chieri 91, 10020 Andezeno (To)

tel. +39.011.9439411

fax +39.011.9434420

www.grivaonline.com

info@grivaonline.com

tòch ëd "tèra bon-a" a quaich mira dël sistem solar. Bele se ancheuj a san nen còs fe-ne, an ruvand anans a j'autre a peulo serne ël leu ch'a promët ëd pì, tan-me coj a randa ëd la giassa ëd Mars, për dovre-lo pì anans, o për vende ël drit a l'utilisassion. Për lòn ch'a l'é ëd le taje ans ij profit generà fòra Tèra, vira pais a l'avrà interesse a buté an euvra na legislassion fiscal ch'a na limita l'ansem, për esempi, a 1%, për tute sòrt d'atività. A travers ëd na polìtica ëd taje basse, ëd sossietà tan-me cole gropà a la finansa o a le telecomunicassion a peulo trové interessant ëd tramuvé soe operassion ant l'èspasse. Con quaich

"D'antreprèise a peulo decide ëd campe-se ant l'avventura con ël but ëd reserve-se un tòch ëd tèra bon-a a quaich mira dël sistem solar"

dosen-a ëd broker ans la Luna o ant na stassion orbitala, un cortié ëd borsa a dovrìja lassé al fisch mach 1% ëd sò revenù, contra 30% ans la Tèra. Con un montan generà ant le desen-e ëd miliard, ij cost ëd fonsioné fòra Tèra a peulo valèj la reduccion ëd le taje. Èl dabzogn ëd tramudé ëd material e ëd personal a creerija na domanda ëd lanchiaman ch'a përmet ëd reduve ël pressi al kilo për seurte da la tampa gravitassionala. Ant l'istess temp, na presensa permanenta ant l'èspasse a ciserìa a trové ëd nuove solusion e tecnologiè për dovré j'arsorse dël leu, nopà che fé ruvé tut da la Tèra. Man a man che ij cost a calo, d'autre sossietà a ancalerijo chité la Tèra, giutand a antërten-e la tendensa a la comercialisassion ëd l'èspasse. Bin antendù, n'antreprèisa a podrìja esse montà për combiné j'avantage fiscaj vers n'a-

atività tradissionala (tan-me la finansa) e la colonisassion d'un tòch ëd pianet, a travers ëd na concession për novant-e-neuv agn. An efet, bele mach doi broker butà an permanensa ans la Luna a conterìjo tan-me na stassion abità, përmetend d'acede a 10% ëd la surfassa. Sa concession a podrìja fin-a esse vendù da la sossietà ëd cortage a n'antreprèisa minòira anteressà a l'espluatassion dj'arsorse. Ant ës senario tut-privà, col sarij-lo ël ròl dij govern? Apart ël masenté le concession dij teritòri, d'agensie governamentale (nassionale o internassionale) a dovrìjo garantì la pas e la sicurèssa ëd la navigassion comersiala a travers ël sistem solar, tan-me la marin-a militar a tùa ij batej comersiaj. An profitand dij cost redevù ëd viagé ant l'èspasse, a podrìjo manten-e ëd base ansima vira pianet abità, con na flòta ch'a-j dòn-a la mobilità për ampinì soa feita.

Conclusion

Èl monopòli governamental ëd l'esplorassion spassiala, ch'a l'ha përmettù ij sucess dj'agn an tra 1957 e 1972, a l'ha antrapa-ne apress ël desanvlupament, an ruvand al dì d'ancheuj con un program spassial senza n'andi ciair. An rason d'un quader legal ch'a reflet ël monopòli publich, ij soget privà a l'han nen savù pijé la man. A l'é giusta an euvrand ans ël quader legal, pì che ans ël progress tecnològich, che l'èspasse a peul esse deurbì a la libera antreprèisa, e donch a la rasa dl'òm.

Silvio Sandrone

Nòta

Silvio Sandrone a travaja ant ij lanchiaman spassiaj për n'organism publich. An s'articòl si a presenta soe opinion pèrsonale, e nen cole ëd soa organisassion.

ROTLCO

OFERTA ECCESSIONAL

CABIN-E DÒCIA E ACCESSÒRI

**ANT IJ MÈIS ÈD MAGG E GIUGN
I PEULE TROVÉ
TUT PÈR ÈL BAGN**

ROTLCO

**Paviment e rivestiment
Aredament e accessòri bagn**

**Corso Torino 115 - 10023 Chieri
tel. 011.947.03.55
fax 011.942.47.79
www.roncobagni.it
info@roncobagni.it**

NA MAILING-LIST PÈR ÈL PIEMONT: PIEMONTVIV

Bele se costa rubrica a l'ha pèr argoment ij sit an internet ch'atrato 'd piemontèis an particular e, pì an general, ëd minoranse e lenghe minoritarie, pèr costa vòta e pèr ancaminé imocoprai ëd na "mailing -list" piemontèisa: piemontviv. Coma tut lòn ch'a rësguarda le lenghe minoritarie, as capiss che na lista coma piemontviv a l'ha na difusion pitòst limità, ma, se as veul, motobin selessionà. Miraco ëdcò mersì a l'agiut ëd costa rubrica, i spero che soa consensensa a peuda spantiesse, un pòch ëd pì.

"Piemontviv" a l'é - parej a recita ël titol - "na mailing list pèr dëscute dël Piemont, soa lenga e sò avnì" (<http://groups.yahoo.com/group/piemontviv>, ma as vèdda ëdcò <http://it.geocities.com/piemontviv>). A esist da squasi tre agn, e a l'é nà pèr inissiativa ëd doi apassionà - segnatamènt, Mauro Tosco (che miraco nen casualmènt as treuva ancheuj a dirige cost'arvista sì) e Paolo Castellina (che a mòdera la lista e, vardé mach ël cas, a l'é 'dcò chiel ëd la "squadra" d'"é!, ...). Pròpi Tosco a scrivia ant ël prim messaggi, d'introdussion e ch'a podrìa consideresse na sòrta 'd manifest: "Piemontviv vuole essere una lista aperta o 'generalista', nel senso che vi potranno trovare spazio messaggi e discussioni su temi più diversi riguardanti il Piemonte, ma [...] sempre con un occhio alle tematiche del rilancio culturale del Piemonte". Col messaggi lì a l'era an italian pèr nen "sbaruvé" gnun, ma, fatta la tara dla lenga, as pudrìa dì che già anlora as seugnava cost'arvista ch'i l'eve tra le man adess...

J'iscrit a son nen tanti - anviron na sessanten-a, e a ven-o un pòch da tut ël mond, comprèis ij fieuj e j'anvod dj'emigrà piemontèis an Argentina e an USA. La pì gròssa part dij messaggi a son an piemontèis, antramentr che quaidun, miraco pèr gena, a scriv an italian. Na nòta positiva a rësguarda ël nùmer mensil dij messaggi, ch'a son passà da anviron 10 ant ij prim mèis, a anviron 20 ant ël 2002, a anviron 30 ant l'ann passà - e a seguito a chërse ant ij prim mèis dël 2004. A vorerìa dì che - coma ch'a recitava ël titol ëd na rubrica soagnà da Beppe Burs ant le pagine 'd "Assion Piemontèisa" - "ël Piemont a

bogia, pòch ma a bogia"? J'argoment tratà a son facilment intuìbij, e a van dal piemontèis ant le scòle a le notissie ch'a rësguarda ël Piemont, le notissie ansima a dij liber, discussion ansima le paròle e ël sò usagi, le variant locaj e via parèj.

Bele che quai vòta l'usagi dl'internet a sia nen fait al mej ëd le possibilità, a mè smija lodevol cost tentativ ëd coleghé ël passà - pèr lo men, cola part ëd passà ch'i vorerìo ch'a meuireissa nen, ch'i vorerìo trasmètte ai nòstri fieuj - a l'avnì, a lòn ch'i sugnoma d'esse doman.

Iscrivi-ve!

Gianni Davico

ASSOCIASSION NOSTE REIS

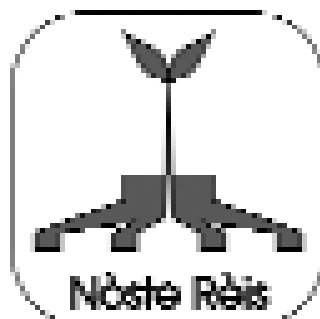
L'ideja 'd fond ëd l'Associa-sion a l'é che la coltura, la lenga e ij valor moraj dël Piemont a van guernà pèrché a son ël fundament ëd nòst avnì. Ant un mond ch'a s'anandia sempe 'd pì vers la globalis-sion e la massificassion, a venta tni bin a ment lòn che noi i

soma e d'andoa i vnoma, pèr pairesse da 'n podèj sempe pì strangé e lontan, constrùe 'n mond pì uman e nen perde nòstra identità.

"Nòste Rèis" a nass a Turin ant ël 1988. Al dì d'ancheuj a l'ha apopré dosent sòcio e soa sede a l'é 'nt un palass dël sènter èstòrich ëd Turin, an Piassa Savòja 2/d.

La pì part ëd sò travaj a l'é dedicà a la realisassion dij cors anuaj 'd piemontèis ant le scòle 'd tut ël Piemont. A parte da l'ann 2000 al dì d'ancheuj a son tnusse 382 cors an 150 scòle pèr un total ëd 6.000 anlev apo-

La marca dl'Associa-sion

pré, e l'arcesta a chèrs tuti j'ani. Ij cors pèr le scòle a son compagnà da 'd cors pèr la formassion e l'aggiornament dij docent e dal travaj editorial pèr ij mojen didàtich: gramàtiche, liber ëd test, fàule popolar. A-i son peui ij cors ëd lenga e stòria duvert a tuti a Turin e ant ij pais.

L'Associassion a organisa 'd rëscontr an sl'attualità, la lenga, l'art e la siensa an Piemont, ëd visite guidà a j'esposission e ai musé, d'escursion ant ij leu d'antèresse stòrich e artìstich e 'd vijà colturaj e musicaj. Soa gasëtta a l'é "Neuv Piemont". "Nòste Rèis" a l'ha realisà 'l sit Internet www.nostereis.org, anté ch'as peulo lese ëd notissie e d'artìcoj 'd lenga, literatura, teatro, art, siensa, attualità. An costi ùltim ani a l'é 'dcò ativ sò sit www.lalinguapiemontese.org, un cors an lenga italiana, anglèisa, fransèisa e spagnèula pèr amprende 'l piemontèis.

A va peui arcordà Michela Grosso, che da ani a dédica soa vita al piemontèis e ch'a l'é l'autris ëd gramàtiche e liber ëd conte e poesie.

Dal 2000 ël resior a l'é Vera Bertolino.

Vera Bertolino

 Tesi & testi
un mondo dal parolè

**Tradussion
técniche
e legaj**

via Guastalla 17
10124 Torino
tel. (+39) 011 83.52.62
www.tesietesti.it

MUSICA PIEMONTEISA? É, MERSÌ!

An Italia, al di d'ancheuj, quand as parla 'd musica "etnica" o 'd musica regional tuti giuimai a penso mach a cola napolitan-a. An efèt, e i lo diso senza polemiche, ël fait d'avèj Napoli "antèca" a l'ha coatà, specialment ant j'ùltimi trant'ani, a livel 'd media (radio, television e via fòrt), tut lòn ch'a rapresentava j'autre region. E parèj quand "Mamma Rai" a fà vèdde (bin da ràir, neh, pèr carità!) le transmission dj'ani '60, andoa a j'ero esponent ëd tute le region, un a resta sburdì. Giah! Che meravija podèj ëscoté Otello Profazio e soe stòrie 'd Calabria, Lino Toffolo canté soe rèis venete, Rosa Balistrieri e soa Sissilia; I Gufi, Giorgio Gaber e Enzo Jannacci e soa Lombardia, Daisy Lumini e la Toscan-a... Noì, belavans, i l'oma mai avù 'd nòm, ch'a cantèisso an nòsta lenga, conossù fòra da la nòstra region, gavà, fòrse, Gipo. Ma bele adess, da noi, vàire nòm d'artista piemontèis i conossoma? Èl prim nòm ch'a sàuta a la ment a l'é, al 99%, col ëd Roberto Balocco. Peui, forse, col ëd Renzo Gallo. Quaidun a riva a gionté Piero Montanaro o Mario Zaffiro, pèrchè a passo soens ans le television privà. An vrità la realtà dla musica piemontèisa a l'é motobin pì bondosa. Prima 'd tut a venta savèj che, scond lòn che am disia Roberto Balocco (na vos bin atendibila) ël Piemont a l'é la sconda region pèr varietà e quantità 'd canson popolar. Canson popolar ch'a l'han avù ant la stòria dj'arsecador formidabij (coma Leone Sinigallia, Costantino Nigra o 'l Marcoaldi mach pèr fè tre

nòm), che con sò travaj a l'han pèrmettù a costa granda coltura 'd nen tombé ant la dësmentia. Pèr completèssa d'informassion a venta dì che la region pì sgnora da sta mira a l'é la Campania (e 'l fiamengh travaj 'd Roberto Murolo a l'é lì a dimostrelò). Ma a-i é n'àutr aspèt fundamental da sotligné pèr nòstra region e che a evidensia 'ncor ëd pì l'importansa d'argoment ëd costa rubrica. Èl Piemont a peul conté ansima ij grup ëd musica tradissiona pì an piòta d'Europa. Belavans, nòm coma Cantovivo, ij Tendachënt, j'Ombra Gaja, la Lionëtta, la Veja Masca, a diso bin pòch a la pì part dij midem piemontèis. A venta dì che la colpa a l'é 'dcò nòstra. An efèt, se un a scota Enya o ij Chieftains, mach pèr fé l'esempi 'd doi nòm internassionaj, a va bin. Ma se un a serca ij cd dij Tre Martelli a passa pèr un baròt senza speranza! A l'é forse pèr lòn che mi i l'hai trovà, na desen-a d'ani andare, ij cd ëd la gloriosa Ciapa Rossa a Paris e i riesso nen a troveje a Turin... Comsèssia la musica piemontèisa a l'é nen mach musica tradissiona. Grup come ij Trelilu, ij Taròch, o j'Eridania o solista come Piergiorgio Graglia a son an camin a dé 'n bel andi a 'n neuv moviment. E 'dcò 'd lor as parlerà ambelessì pèr dimostré che a esisto 'dcò dij giovo ch'a bogio e che a veulo fé nasse na manera neuva 'd concepì nòst panorama musical. Chi donca a l'avrà la veuja e la passiansa 'd ten-e dapress a costa rubrica a podrà trovè tut sòn... e nen mach. I vè speto.

Pàul Siròt

PARLÉ PIEMONTÈIS S-CIASS (MA SENSA ESAGERÉ)

Gianfranch Gribàud i lo conòsse. Tuti ij piemontèis a lo conòsso - o a dovrìo. Sò *dissionari* (**Èl Neuv Gribàud. Dissionari Piemontèis**. Tèrsa Edission: Torino, Daniela Piazza Editore, 1996) a l'é, coma as diria, un "must" (un dover, na necessità) për tuti coj ch'a veulo lese e scrive da bin nòstra lenga. E se i 'l l'ave nen i seve pròpi mal rangià, lassemlo dì!

Bòn. Gribàud a ancamin-a an cost nùmer, ël prim, soa colaborassion con "èl... An parlerà dël mond magich ëd le paròle, cole ch'as dovrò, cole ch'as dovrò mal e cole che i l'oma dësmentià - ma che i podoma sempe, come an dis Gribàud, "gaveje le ragnà". Arfissievel! La redassion

Tute le lenghe soens a pijo dè stra gnanca tant bele. Anlora a venta che coj ch'a l'han a cheur lòn che na lenga a veul dì për chi ch'a la parla (valor, tradission, identità) as dago da fé për mès-cé evolussion con conservassion.

Le paròle a meuro già për sò cont, a l'é nen ël cas pròpi ëd masseje e buteje da part coma un ciarafi vej o, quaich vire, fin-a un brav òm ëd cola che adess as ciama la tersa età, o magari un pò pì an là. Le paròle a son giusta coma le person-e: i podoma nen arsussiteje quand ch'a son franch mòrte, ma i-j duvoma amor e rispet e conossensa, e i duvoma fé an manera che ij giovo (a-i na fussa mach pì tanti!) a goerno l'arcòrd e a pijo ispirassion ant soa marcia për andé anans.

Le poesie ëd Còsta, ëd Pacòt, ëd Motura dedicà ai giovo a son ëd le pì bele ch'a-i sia, e an rapresento cost moment ëd continuità antrames ël passà e l'avni.

Tut sòn për dì che le paròle e

j'espression ëd doi o tre secoj andaré a l'é nen ël cas ëd tireje a tuti ij cost fòra dai armari: i-j jè lassoma ai dissionari stòrich e a la leteratura antica. Ma cole che ancora nòstri pare e nòstri cé a duvravo cinquanta o sent agn andaré a venta ch'is dago da fé për gaveje le ragnà e torna dovreje, al pòst ëd le paròle

italian-e (o anglèise) che dèsnò an faran stènze. Giusta a titol d'ancoraggiament a dèscheurve costa stra, iv smonoma quaich cas e iv anvitoma a trovene ëd j'autri daspèrvojautri (e, s'av càpita, a fenje conòsse ëdcò a noi ans ij feui ëd costa bela arvista).

Gianfranch Gribàud

Italianism	Par le e costrussion piemont ise genite
avzin, davzin	aranda
centré ("a centra gnente!")	intreje ("A-i intra gnente!"); ("centré!" A l' n'eror motobin brut ch'as fa sempe p soens dc an italian, belavans)comensé ancaminé
crisi (econ mica)	m la
derivé ("l'italian a deriva dal latin")	vn ("l'italian a ven dal latin")
distribu	dé via
diventé ("a l'é divent grand")	vn , fesse ("a l'é vnu grand; a l'é fasse grand; a l'é ch rs ")
d p, d po	(scasi sempe) apress
forse	m raco, magari, a peul esse che (con noanse diferente)
gelon	tign la
insegu	dé apress
invece d, anvece d	al p st d
ipotisé	buté
la mia mare	mia mare, mé mare (visad a venta nen buté l'articòl d dnans al possessiv)
parchegé	postegé
participé, partissipé	pijé part
perseguité	dé ad ss
prima, davanti	(scasi sempe) dnans
quals as	coms a, comsiss a
quant	vaire
quotidian	d tuti ij di
restitu	dé andaré
rischié	arzighé
rivista	arvista
salari	paga
scom tte	fé andé
sofoché	st nze
sponté	dé f ra
t nica	can ster
tendin-a	rid
tr pola	trabuc t

Èl canton dël "balon" LE CONSIDERASSION - AMÈRE - D'UN TIFOS DÈL TÒR

Ant un mèis dè dzember ëd tanti, tanti ani fa a l'é ancaminà la stòria dla squadra pì amà dël Piemont: l'AC Turin. Ant ij prim 80 ani ëd soa stòria ël Tòr, coma a lo ciamo ij sò tifos, a l'è stàit sempe l'orgheuj ëd la sità përchè, ëdcò quand a l'avia nen ij sòld, a reussia a sté a l'onor dël mond grassie ai giovo dël Filadelfia, che soens a l'ero nen bon a a geughe al balon, ma a savio bin lòn ch'a vorìa di butesse acòl la maja granata. Am ven da pensé a j'ani otanta, quand ël Tòr dij giovo a l'era tant inferior ai campion ëd la Juve, ma an sël camp ij giogador as batìo con ardiment e, a la fin, a sortìo dal prà verd antrames ai batiman ëd la Maraton-a. Ij tifos a l'ero fier dij so giogador e la vitòria a l'era nen amportanta, përchè a l'era mej gieughe e perde da Tòr che vagné da sotman senza meriteslo. Purtròp ël Tòr dël di d'ancheuj a l'é motobin diferent: a l'ha pì nen col spìrit che a l'avia e che a podìa salvelo quand le cose a andasio mal. Ancheuj ij giogador a son mach ëd "mercenari", a san pì nen lòn ch'a veul di resté pèr tuta la vita ant la midema squadra, a son pì nen an-namorà dla maja, a l'han pì gnun-a amicissia con ij tifos - ansi, e a l'é mej se ij tifos a sè straco nen tant e a vardo la partija a soa cà!

A l'é pèr lòn ch'i chërdo che ancheuj ant ël gieugh dël balon a-i sia pì nen spassi pèr na squadra romantica coma ël Tòr e pèr dij tifos dispòst a tut coma coj del Tòr.

Fin a j'ani novanta ij tifos a l'han afrontà minca dificoltà con coragi, magari spetand n'avni pì bel ch'a podeissa sganfé le dèrote dël passà, përchè malgrè tut l'ambient granata a l'avia ancora veuja d'combate contra tut. Peui quajdun a l'ha pensà bin ch'a l'era ora ëd campé giù lè stadi Filadelfia, la pì veja cà del Tòr. E ël Tòr da col di lì a l'é pì nen chiel, a l'ha ancaminà a esse na squadra coma n'otra përchè a l'ha perdù sò spìrit. E, purtròp, ëdcò ij tifos a son pì nen ij midem. A son 11 ani adess che mi i vado a vèdde el Tòr e am fa nen piassì vèdde che ann dòp ann la gent che a ven al "Delle Alpi" a l'é sempe ëd meno, antant che ël 5 ëd magg passà a-i ero pì d' 50.000 pèrson-e a Turin per la marcia granata. I peuss nen capì n'afé parej! Ma coma? Tuta la gente del Tòr a dis (e as dis) sempe che Turin i soma nojautri, che la sità a l'é granata, che ëdcò ël Piemont a l'é granata, e peuj quand a l'é ora ëd fé na dimostrassion, quand a l'é ora d'andé a fé ël "tifo" a-i è pì gnun? A l'é per lòn che vèdde lè stadi tant veuid a l'é trist.

Per piassì, dime pì nen che Turin a l'é granata, përchè, adess coma adess, a l'é mach na busiardeña. Disoma pì nen che ij tifos dël Tòr a son ij pì an piòta ch'a-i sio, përchè a l'é pì nen parej: ëdcò ij tifos del Tor a l'han perdù la speransa e prima ëd torné a esse coj ch'a son sempre stàit, costa vira-sì a speto ëd vèdde che quaicòs a l'é cambià per dabon, e che l'época dij "pressident-fèrlòch" a l'é finija.

Antratant che nojautri i provoma a survive, ël mond a va anans senza ël Tòr e se i trovoma nen la manera d'avèj sempe quaicòs sòld ëd pì ël futur a peul esse pes che ël di d'ancheuj.

A l'é dròlo, ma a smija che la stòria del Tòr a sia dèscoragianta coma la stòria dël pòpol piemontèis: ambelessì i l'oma n'abilità considerevol a guasté tute le ròbe bele ch'i l'oma.

Pèr sòn, antant che i ciamoma përchè i soma nen bon a cambié nòstra manera d'esse, a l'é rivà ël moment ëd fé quaicòs pèr nostr Tòr. A l'é ora che j'amprenditor piemontèis as decido ëd tiré fòra ij sòld e

che ij tifos - che tut longh ëd la sman-a a diso d'esse dël Tòr - a lo faso vèdde a la duminica, e nen mach quand a son ant ij bar a parlé mal ëd la Juve. L'avni a l'ha ciamà la gent del Tòr a afronté la sfida pì dura ëd soa stòria: a venta trové la manera d'esse bon a ten-e testa a jè "squadron", e pèr fé lòn a venta prové con l'assionariat popolar, che a l'ha già dàit dij bon risultà ant Catalògna andoa ël Barselon-a a fonsion-a parej da sempe (e l'istess i podoma di pèr le squadre angleise). Se i voroma nen che ant l'avni la sità a sia mach "bianca e nèira" a venta che ij cit a l'abio veuja d'esse granata, a l'abio veuja d'esse "diferent", e lòn a sarà possibil mach se ël vej cheur granata a vnirà torna a bate fòrt. **Tòjo Pegon**

Neuve dal mond ëd lè spòrt

UN PUGN A L'AVNÌ

La vitalità artrovà dël balon al vèrnissagi an onor dij campion 2003

AST - "Mermet come Maracanà". Parèj Sky Sport a antrodivia n'è special an sla bala a pugn trasmèttù novèmber passà. Tuti coj ch'a mastio bele pòch ëd balon a frisson-o d'emossion tute le vire ch'a sento col nòm, Mermet, ch'a indica lè sferisteri an Alba, ël templi dla balonistica 'me 'l Maracanà a 'l l'é dël fotbal.

Minca giogador a seugna 'd carché col teren almanch na vira an soa cariera. Espugnelo, da aversari, a l'é peui n'afé arzervà mach ai gran campion, 'me coj ëd l'August Manz ëd San Èsteo 'd Berb, ij campion d'Italia 2003 che, ant la final ëscudet, a l'han dèsbilà l'Albèisa feura 'd ca pèr 11-7, pèr peui arpetse an riva a Berb pèr l'11-3 dël trionf dèdnans a pì che 2.300 èspetador an visibili.

Acsì Robert Corin, Pàul Vojin, Giòrs Alòssa, Stevo Nimòt e Drea Corin a son èstàit ij protagonista prinsipaj ëd la kermesse ch'a s'è tnusse ai 10 ëd gené al Teàter Alfé 'd 'n Ast, andova che, dèdnans a 400 presense apropé, a son èstàit premià tuti ij campion dël balon 2003, da la serie A ai pì cit.

Un vèrnissagi, col astesan, che 'l balon a l'ha vorsù dedichesse pèr riafermé soa vitalità artrovà e soa part nen dè scond ordin ch'a l'é ancamin ch'a rësita. Franco Piccinelli midem, ël president ëd la Federassion Bala a Pugn (FIPAP), a l'ha ansistù an sël reul fundamental che cost èspòrt a l'ha ant la valorissassion e promossion ëd l'identità piemontèisa e 'd tute j'altre àree andova ch'as gieuga.

Nè spòrt ëd nìcia, sicur, ma ch'a consta comsèssia 'd nùmer amportant, essend lè scond an Piemont pèr èspetador dòp al fotbal. E che an pì a l'ha da pòch otnù, ansema al tambass, l'arconossiment dovù da part ëd j'istitussion, ancaminand da la Region Piemont ch'a l'ha aprovà na les ad hoc.

L'andi an vers a na chersùa neuva dël balon a l'é anviarasse sia grassie ai giovo campion ëd la serie A, ch'a son meritèvol ëd ripèrcorre j'imprèise dij mai tròp celebrà Berruti, Bertola, Manzo, sia grassie a na reinterpretassion ëd la disciplin-a con l'obietiv ëd coinvòlze sèmpèr pì tanti fieuj ëdcò an zòne andova che cost èspòrt a l'é mai praticasse o andova che - a l'é 'l cas ëd Lissandria - soa pràtica a l'é anterompusse desen-e d'agn andarera.

La stagion 2004 as deurb con doi event "clou": ël prim campionà nassional ëd bala a pugn l'ingera (la version indoor dël balon) e ij mondial ëd jè spòrt èsferistich (dal 19 al 25 d'avril, an tra Alba e Imperia). Èl but dij nòstri portacolor a l'é col ëd mijoré 'l bronz vagnà an Argentin-a ant ël 2002. **Sergi Garuss**

A VENTA SEMPE PARLÉ BIN ÈD LE PITURE MODERNE?

Temp andarera i l'hai sentù na lesson dè stòria dla pitura fàita pèr educché "èl pòpol" a comprende e apressié l'art. Bela inissiativa. La sala dla conferenza a l'era pien-a ch'ha versava e tanti giovo a-i ero setà pèr tèra e motobin cossiensos a pijavo nòta (fieuj, sté tranquij: tut lòn che l'orator a dis as treuva ant ij liber!).

As parla dèl cubism. Bin! Pèr comprendlo, a dis l'orator, a venta dèsmientié ij criteri ch'as deuvro, pèr esempi, pèr Ingres e Delacoix. Ma coj ch'a son sti criteri? Ciuto. Èl pùblich a l'é an sle spin-e.

L'orator, pròpi come a stà scrit ant ij liber, a l'ha ancaminà da Cézanne. As fan vèdde dij paesagi. As fa noté coma 'l pitor a costruiss èl quàder an manera diversa da j'àutri impressionista; as fa noté le linee orizontaj e verticaj (coste a son pròpi dificij da vèdde pèrché a-i na j'é nen un-a ch'a sia drita. Tuti ij mur a pendo da na part) e an sla diression èd le penelà. Ma tuti ij pitor dl'Eutsent, meno ij neoclàssich, a l'avijo na penelà spèssa e orientà: le osservassion fàite as peulo adaté a consès-sia paesagi, pèrché tòp genèriche.

Peui as fa vèdde 'n ritrat èd madama Cézanne. As sa, ma l'orator a lo dis nen, che Cézanne midem a l'avìa amèttù 'd nen esse stàit bon an tuta soa vita a fé 'n ritrat ch'a smijèissa: pèr consequenza la sèmi-jansa a l'é 'n criteri che as deuv nen pijé 'n considerassion (chi a sa

che còsa a l'avrìo mai dit Boldini, Cordigiani, Tallone, tant pèr sitè quàiche nòst ritrattista dl'època?).

Bin intèis prima 'd passé a "Les Demoiselles d'Avignon" èd Picasso as dà 'na cita ociada a "Les grandes baigneuses". As torna a dì che cost-sì a l'é un dij pì grand ciadeuvra èd tuta la pitura dl'Eutsent. Ma a ven nen dit èl pèrché: èd sigura nen pèr come a son modlà ij còrp. Cézanne a l'era mai stàit bon a passé l'esame pèr intré ant l'Academia: e se as varda sò travaj dè scòla as capiss bin pèrché mai 'n Gastaldi, un Gilardi o 'n Gamba – tant pèr resté an tra 'd noi – a l'avrìo nen promovù nè scolé parèj. Adess 'l pùblich a bèsbija e as ciama: Cézanne a l'ha superà la forma acadèmica. Ma come as fa a superé lòn ch'un a l'ha nen? Quaidun a dis a bassa vos: ma sossì a son èd tentativ penos d'un che a l'é limità. Cézanne a l'ha mai piturà na modela dal viv (ij bin pensant dèl pais a l'avrìo crià a lè scàndolo! E parèj as contentava 'd

fòto 'd bagasse che j'amis a-j dasìo dè stèrmà): e 'l pùblich a continua ancora a nen capì pèrché col quàder a l'é 'n ciadeuvra. Ij difet a ven-o a esse valor. As riva, a l'era ora, a "Les Demoiselles". Ma pèrché a son stàite piturà, quand i savoma che a son stàite tenùe stèrmà pèr tanti ani da Picasso midem? L'orator a pensa a la pitura african-a, a cola catalan-a, ma a fa nen mension a la suposisson ch'as trata d'un... èscongiur.

Noi i savoma che la pitura pèr j'antich a l'era mascarìa (vèdde l'esposission èd Turin: "Africa. Capolavori di un continente"). Picasso antlora a l'era terorissà da le maladie come 'l mal fran-sèis che a chèrdia d'avej pijà (còsa motobin normal pèr chi a andasia con le tòte dèl ciabòt èd Barselon-a dla contrà d'Avignon). E se a l'avèissa volù fé na mascarìa?

Ma anlora coma dovoma consideré costa pitura? L'orator a l'ha nen dilo.

Magara a ventèria lassé da part ij gieugh èd parole.

E se as ancaminèissa torna dal bass e as tirèisso fòra dle cròte le milen-e 'd quàder che a stan a mòfi: magara la gent a amprendèria torna a comprende e a gòde dl'art. A peul esse che ij nòst pitor a sio nen pròpi tuti èd provinciaj ch'a venta dèsmientié...

**Genio Gabanin
(Eugenio Gabanino)**

**"Les demoiselles
d'Avignon", èd Pablo
Picasso, 1907**

A SPASS PER EL LANGHE

An costa rubrica i presentoma material, literari o nò, scrivù an variante locale dla lenga piemontèisa. Èl test si sota a l'é an langareul, e a l'é presentà da Silvana Testore, dël Circol Cultural "Langa Astigiana".
La redassion

Chi che da lontan o riva ant el nòstre Langhe o resta 'ncantà da la blessa del paisàge, da la varietà di color chi sauto a i eugg, mài iguàl ant el score ed ij ore ed la giornà, per l'ospitalità e l'amicissia ch' o treuva ant o sango ed la gent, per i profum che i l' anvlupo se percàss o passa ant i dintorn ed ij òsto ant l'ora del mangè. A l'ha rasòn el "Bràvòm", in cantastòrie di nòstr pòst, quande che ant ina sò cansòn o dis che "la Langa l'è 'na miniera, la Langa l'ha sempre dà...".
Ma la Langa, per chi ch' o la conoss bein, a l'è na tèra dura, na tèra orgogliosa, na tèra nent dispòsta a regalè a bòn presse i sò frut, vanta savej chidila, caressèla, fèila luse, contèila ed esse despòst a cinè la testa, e anche la schèina, per che chila la s'decida a dète el sò mej.
Il san bein el nòstre nòne abituàje a prontè da mangè per la sò gent còn pòch, sffitanda ògni còsa, ògni citèssa, ògni

frut che ant el score del stagiòn i nòstri camp, prà e bòsch it beuto lè, a portà ed man, e se 't ei nent lestò a approfite e perde l'ocasiòn. E a l'è pròpe al nòne di nòstr pòst ch'a sòn rivolgime per fème mostrè a chisinè coi piat che i sòn sparì dans el nòstre taule perché adess a j'oma nent temp, nent veuja, nent ...nent...nent...nent d'autut!
A soma al prensipe del meis ed magg, ant el fòrt ed la pruma, e nòna Gepina a l'ha mostrame che "ant la pruma tut lò ch'o spònta la testa a l'è bòn da bitè ant la mnèstra".
Osia, tut còsa che o i nass ant i prà, ij erbette novèle, is peuro eisèsse da fè da mangè.

La torta ed ortije e sorcole¹

"Per fè sa torta que o vanta, per proma còsa, avej veuja ed fè 'na bèla spassigiàda an campàgna per i prà, che ormài i sòn ed San Zerbèin, per cheuje in bel mass ed pònce ed ortije e ina bèla borsà ed sorcole. Vardè che el prume i pònso pròpe come ...ij ortije!

Dòp aveje bein lavàje o vanta fè sgajentè el sorcole, sol con l'èva ch' i j'han a tacà, per pòche minute, pròpe campeje zè e tireje sè, còn 'na prèisa ed sà.

Ij ortije anvece o vanta lasseje cruje. Bitè tute doe ans ina capilòria² e trijèje bein còn el capilur, nent còn

cola diavoleria ca l'ha me neura ch' o fa 'vni tut 'me 'na pocia!

Bitè tut ant in bel grilèt e giontèje chica feuja ed erba mèra tajàja a tochein.

Avej nent pau a gionteje ina bèla brancà ed formagg da gratè, ed col bòn neh, 'n esplinsien ed pèive, doi chigiàr ed farèina bianca, in pò' ed sa, mèss bicer ed lacc del nòstre cravètte e i ross ed quatr euv, nent ed galèine 'd anlevament.

Toriè bein tutt e quande ch' o sia bein mes-cià lassè che os ripòsa in pòch.

Antrament piè in atr grilèt e sbàte bein a fiòca i bianch ed ij euv.

Giuntèje ansem a ij erbe ant l'atr grilèt e toriè belepianèin.

Ònse bein ina sfeuja ed bitir e feje passè del pan gratà andrenta.

Vojèje la vòstra torta andrenta, spianèla bein, la deuv nent esse pi auta che doi centimr, e bitèla ant el forn za caud, sè per zè a 220 gràd.

Fèla cheuse per circa in quàrt d'ora e per voghe s'a l'è cheucia piè 'na forslèina e ponsila, se el boe i resto polide la torta a l'è cheucia.

Ansùma o i sarà 'na bèla crosta crocanta color ed l'òr.

La s'peu mangesse cauda, ma l'è bòn-na anche fèrgia, da portèsse apress ant ti camp ò ant el vi da colassìon o da marena.

Silvana Testore

Nòte: 1. Sorcole: papaver ross (papaver rhoeas) 2. Capilòria: ciapulòira

BARBA JOHN - LETURE DA GABINÈT

Sa session d'“é!”, a contèn ed fait e 'd informassion vèj e interessant, ma nen indispensabij pèr la vita ed tuit ij di. Giusta lòn ch'a-i va da lese quand ch'i seve setà ant el bagn, an spetand col gròss. Gavà dai liber dël Bathroom Reader's Institute.

Guere Dròle

Dròle ma nen amusante. Contut ch'a smijo seurtije da 'd comédie, se guere si a son sta-je dabon.

La Guera ed Napoleon (1865)

Antre: Paraguay e sò avzin - Argentin-a, Uruguay e Brasil.

Com a l'ha ancaminà: Francisco Solano López, president dël Paraguay, a chërdija d'esse Napoleon. Për prove-lo, a l'ha diciarà guera ai tre pais davzin ant l'istess temp.

Com a l'é andaita: èl Paraguay a l'é stait crasà. Squasi mesa soa populassion a l'é mòrta an sinch agn ed bataje.

La Guera dël Sigilin (1325)

Antre: le sità ed Mòdena e Bològna.

Com a l'ha ancaminà: ed soldà ed Mòdena a son intrà ant el teritòri ed Bològna pèr robé un sigilin. A l'han riussù, ma an massand ed senten-e ed sitadin bolognèis. Bològna a l'ha diciarà guera pèr vendiché sò mòrt... e pèr pijé andaré el sigilin.

Com a l'é andaita: a l'han combatù 12 agn durant, ma Bològna a l'ha mai torna avù sò sigilin, ch'a l'é conservà ant el cioché ed la Catedral ed Mòdena, costruì dël sécol 14.

La Guera dij Barbis (1152)

Antre: Fransa e Angletèra.

Com a l'ha ancaminà: Luis VII ed Fransa a l'avija la barba quand ch'a l'é maria-se, ma a l'ha taja-la quand ch'a l'é ruvà da le Crosade. D'apress el Liber ed le Liste soa

fomna, la Duchëssa Elenor, a lo trovava bin brut senza barba, e a l'ha insistù ch'a la feissa torna chërse. Chiel a l'ha arfudà, e Elenor a l'ha divorsà pèr marié Enrich II d'Angletèra. Luis a l'ha nen arnuncià a le tère che Elenor a l'avija mna-je, parèj Enrich a l'ha diciarà-je guera pèr pije-je andaré.

Com a l'é andaita: èl conflit a l'ha durà pì che tuit coj ch'a l'avijo anandia-lo -301 agn.

La Guera dël Taboj (1925)

Antre: Grecia e Bulgaria.

Com a l'ha ancaminà: èl can d'un soldà grech a l'é scapà dè-dlà ed la frontera bulgara. Quand che sò padron a l'ha coru-je 'd apress na vardia ed frontera a l'ha spara-je. La Grecia a l'ha diciarà guera e anvadù la Bulgaria.

Com a l'é andaita: la Lega ed le Nassion (l'ONU 'd antlora) a l'ha ciamà na reunion 'd urgensa pèr traté la cris, e a l'ha convinciù ij doi pais a piante-la lì an pressa.

La Guera ed l'Orija ed Jenkins (1739)

Antre: Èspagna e Grand Brètagna.

Com a l'ha ancaminà: la nav britànica Rebecca, comandà da Robert Jenkins, a l'era ancamin ch'a navigava al largh ed la còsta ed Cuba quand ch'a l'é staita abordà da la Guardacòsta èspagneula. Dësvoidà ch'a l'é staita la nav, el comandant ed la Guardacòsta a l'ha taja-je via l'orija ed Jenkins -che Jenkins a l'ha cuji e goernà ant na burnija. Set agn apress, el Parlament britànich a l'ha invità Jenkins à la Ciambrea dij Comun à conté soa stòria, e a mostré soa orija. A l'é franch soa orija ant la burnija ch'a l'ha cissà na guera con l'Èspagna.

Com a l'é andaita: l'Èspagna a l'ha perdù.

La Guera dël Balon (1969)

Antre: Salvador e Honduras.

Com a l'ha ancaminà: èl 27 ed Giugn 1969 ij doi pais avzin a l'ero angagià ant na partija ed la Copa dël Mond ed football. Vers la fin èd la partija 'l arbiter a l'ha subià na penalità pèr el Salvador. Mersì 'd sossì el Salvador a l'ha marcà un gòl e a l'ha vagnà 3 à 2. Den-a che la neuva dël rigor a l'é spantia-se, èd batibeuj a l'han sciopà ant le sità capitale dij doi pais. Ij tifos a l'han anandià na vera solevassion, an roband e patland ij altri tifos. Èl 3 ed Luj la guera a l'é staita diciarà.

Com a l'é andaita: la guera a l'ha causà 2000 mòrt e la ruin-a dël Mercà Comun 'd Amèrica Sentral, ciav ed l'economia dij doi pais. Pèr carié el badò, el Salvador a la perdù la partija 'd apress e a l'é stait eliminà da la Copa dël Mond.

La Guera dël Cricket (1896)

Antre: Zanzibar e Grand Brètagna.

Com a l'ha ancaminà: scond nè storic, un batel militar britànich a l'é intrà ant el pòrt dèdnans à ij euj ed Khalid Ben Bargash, Sultan ed Zanzibar. 'L echipage a vorija vardé na partija ed cricket à tèra. Èl Sultan a l'é monta-je la flin-a pèr che a l'avijo nen ciamà soa autorisassion pèr dësbarché e a l'ha diciarà guera a la Grand Brètagna.

Com a l'é andaita: la pì curta guera conossù. Ij Britànich a l'han colà à fond l'unica nav dël Sultan, un vej batel à panòt, e a l'han dèstruvù sò palass an 37 minute.

Gavà da The Great Big Bathroom Reader dël Bathroom Readers' Institute. Copyright © 1998 ed Bathroom Readers' Press. www.bathroomreader.com.

Reprodovù con soa pèrmission. I peule trové tuti ij liber ed Barba John an anglèis sota www.amazon.fr o www.amazon.co.uk.

VAIRE CHE I SOMA AN PIEMONT

Da lòn ch'a n'arsulta dai dat dël Censiment General ëd la Popolassion dël 20 d'otober 2001, ël Piemont col di a l'avìa na surfassa 'd 25.381 km qua-

drà e na popolassion ëd 4.166.442 abitant. A veul dì che ant 1 kmq ëd teritòri a vivo mediament 164 piemontèis. An altre parole, minca piemontèis a l'ha 6.092 mq dè spassi a disposission (a l'é un quadrà 'd 78 x 78 m anviron). Cole ch'a ven-o apress a son le prime 50 comun-e 'd Piemont ordinà për numer d'abitant sempre an col di-lì, as capiss (tàula 1).

Sòn a veul dì che, contut che 'l Piemont a l'abia 1.206 comun-e, 2.283.282 dij sò ressidant a vivo ant le prime 50, visadì 'l 54,8%. I veule savèj 'dcò cole ch'a son le des comun-e pi cite? Vardeje ant la **tàula 2**.

La comun-a col teritòri pi grand a l'é Lissàndria con 204 kmq; Turin a l'é mach al pòst ch'a fa 12 con 130 kmq. Èl

teritòri pi cit a lo vanta la comun-a 'd Miajan (BI) con 0,7 kmq. La popolassion pi satia a sta tuta, gnanca a dilo, ant la comun-a 'd Turin: 6.587 abitant për kmq. A veul dì che minca turinèis a l'ha mach 151 mq a disposission për bogé. Cola pì ràira a viv torna a Briga Auta con 1,2 abitant/kmq: a fa 833.871 mq për abitant. Për dé mej l'idèja, un turinèis a l'ha a disposission un quadrà con ël lat 'd pòch pi che 12 méter, mentre che un ch'a sta a Briga Auta a bogia comodament ant un quadrà 'd 913x913 méter! E për finì, la comun-a 'd Tarantasca (CN) a l'é cola dont le famije a son pi numerose: 2,8 pèrson-e për famija, mentre che Valmala, da lòn ch'a smija, a l'é 'l pais dij sìngol con 1,24 person-e për famija.

Dat archeujù da Fernando Chessa

1. Comun-a	Abitant
Turin	857.433
Noara	101.921
Lissàndria	82.201
Ast	70.598
Moncalé (prov. ëd Turin)	53.120
Coni	51.784
Rivole (prov. ëd Turin)	49.505
Niclìn (prov. ëd Turin)	46.858
Bièla	45.529
Èl Seto (prov. ëd Turin)	45.495
Vèrsèj	44.950
Grujasch (prov. ëd Turin)	36.929
Èl Casal (prov. ëd Turin)	35.234
La Venaria (prov. ëd Turin)	34.777
Pinareul (prov. ëd Turin)	33.269
Cher (prov. ëd Turin)	32.136
Vèrbània	30.079
Alba (prov. ëd Coni)	29.759
Bra (prov. ëd Coni)	27.894
Neuv (prov. ëd Lissàndria)	27.030
Torton-a (prov. ëd Lissàndria)	25.042
Carmagnòla (To)	24.670
Fossan (prov. ëd Coni)	23.865
Ivreja (prov. ëd Turin)	23.507
Civass (prov. ëd Turin)	23.283
Èl Mondvi (prov. ëd Coni)	21.687
Orbassan (prov. ëd Turin)	21.563
Colègn (prov. ëd Turin)	21.070
Valensa (prov. ëd Lissàndria)	20.305
Savijan (prov. ëd Lissàndria)	19.893
Borbané (prov. ëd Noara)	19.315
Àich (prov. ëd Lissàndria)	19.183
Dòm d'Ossola (prov. ëd Vèrbània)	18.519
Ciriè (prov. ëd Turin)	18.178
San Mò (prov. ëd Turin)	17.672
Rivàuta (prov. ëd Turin)	17.565
Beinasch (prov. ëd Turin)	17.344
Trecà (prov. ëd Noara)	16.913
Alpignan (prov. ëd Turin)	16.648
Piossasch (prov. ëd Turin)	16.138
Salusse (prov. ëd Coni)	15.644
Casele (prov. ëd Turin)	15.437
Omègna (prov. ëd Vèrbània)	15.374
Cossà (prov. ëd Bièla)	15.309
Giaven (prov. ëd Turin)	14.534
Aron-a (prov. ëd Turin)	14.310
Borgh Sesia (Vc)	13.930
Galià (prov. ëd Noara)	13.450
Vineuv (prov. ëd Turin)	13.425
Volpian (prov. ëd Turin)	13.008

2. Comun-a	Abitant	
Massel (To)	74	(an val Germanasca)
Carcòfor (Vc)	73	(ant l'auta val Sesia)
Rassa (Vc)	71	(ant l'auta val Sesia)
Toresin-a (Cn)	67	(ant le Langhe, davsìn a Ceva)
Briga Auta (Cn)	62	(ant l'auta val Pes, aj termo con Ligùria)
Ingria (To)	61	(ant l'aut Canavèis, dòp ëd Pont)
Macra (Cn)	61	(an val Màira)
Valmala (Cn)	56	(ant la bassa val Varàita)
Servat (Vc)	49	(ant l'auta val Sesia)
Moncenis (To)	46	(com a dis ël nòm...)

Fòto Cesare Matta

CONCORS ÈD POESÌA “PININ PACÒT” E ‘D PRÒSA “NINO AUTELLI” 2004

Organisà da l'arvista “Piemontèis Ancheuj” an colaborassion con la “Compania dij Brandé” e con ël Patrossini dla Region Piemont, ël **Premi ‘d Poesìa** dedicà a Pinin Pacòt e ‘l **Premi ‘d Pròsa** dedicà a Nino Autelli a l’han ël but ëd premié euvre originaj an lenga piemontèisa.

Regolament: As peul concorre con nen pì ‘d tre poesie e ‘d tre pròse inèdite (a la data dla premiassion). Èl tema a l’è liber.

Ij travaj, scrivù an dòvrand la grafia “stòrica” dël piemontèis (ciamà ‘dcò “piemontèisa moderna”) a devo rivé (an 5 còpie) a la:

“Segreteria dij Concors 2004
Piemontèis Ancheuj”
Strada Settimo, 92
10156 Torino
nen pì an là dël 31 magg 2004

Su un-a e mach un-a dle sinch còpie a dovrà esseje ‘l nòm, ël cognòm e l’adressa dl’autor. L’euvre a saran nen restituie e l’arvista “Piemontèis Ancheuj” as riserva ij drit ëd publicassion.

A minca partissipant (fàita ecession ëd le Scòle) as ciama un contribù ‘d 10 Euro për spèise ‘d segreteria. Ij nòm dij component ëd la Giurìa a saran fàit condòsse prima dla cerimònia ‘d premiassion: sò giudissi a l’è inapelabil.

Premi: Al prim classificà dël **Premi Pinin Pacòt** e al prim classificà dël **Premi Nino Autelli** a-j èvnirà consegnà n’assegn ëd 250 Euro pr’un. Ij prim tre classificà an tuti e doi ij concors e coj ch’a vagno le “Segnalassion ëd Mérit” a saran premià con mudaje e con liber d’interesse regional. A tuti ij partissipant a vnirà dàit n’atestà.

Premiassion: Èl 29 d’agost ant ël Fòrt ‘d Fenestrelle. Èl programa dla giornà a l’è bin bondos e anteressant e a comprend ël trasferiment da Turin a Fenestrelle, la visita a la “Fera dël liber” ant ël Palass dël Governador, la Mèssa an piemontèis, ël disné, la premiassion e nê spettacol teatral.

II° CONCORS LITERARI “LA ME TÈRA E LA SÒ GENT”

Vëddù ël sucess ëd l’edission passà, ël Circol Cultural “Langa Astesan-a” a l’ha decidù ‘d bandì torna ël concors literari an lenga piemontèisa dal titol “La me tèra e la sò gent”, che a intend concorre praticamente a manten-e la lenga piemontèisa ant le sò varie forme.

Èl concors a l’è duvert a tuti e a l’ha com argument un personagi real e carateristich ëd la region ëd proveniensa.

A l’ha quatr session:

Sessìon A - Racont inedit ëd pròsa, na novèla, na conta ‘d “vita vivù”, na faola...

Sessìon B - Poesìa (al massim tre poesie inèdite che a sio nen pi longhe ëd 40 vers a prun-a).

Sessìon C - Riservà a le scòle elementar e medie inferior, che a dovràn presentè un curt scrit teatral e esse bon-e a rapresentelo an cas ëd vitòria dël concors.

Sessìon D - Un copion ëd teater inedit e mai rapresentà

A ventèrà mandé minca scrit an lenga piemontèisa a: “Circolo Culturale Langa Astigiana”, Via G. Penna 1, 14050 Loazzolo (Ast), nen dòp dël 15 ëd magg 2004, an 6 còpie anòdime e marcà con nê strandòm. Ij concorrent a dovràn gionté a sò travaj un feuj con:

- nòm e cognòm
- dat anagrafich
- adressa e numer ëd telefon e a dovràn sigilelo ant na busta che a porterà an fòra lè strandòm dovrà ant ël travaj.

Tuti ij travaj ch’a rivran a saran selessionà da na giurija formà da specialista an lenga piemontèisa, dont ij nòm a vniran

presentà mach al di dla premiassion.

La giurija a aceterà gnun scrit con na grafia ch’as peuda nen lese o ch’a sia marcà an manera ch’a peuda porté a l’arconossiment ëd l’autor.

Èl giudissi ëd la giurija a podrà nen esse contestà e a porterà a la premiassion d’un vincidor për mincadun-a dle session.

Ij travaj a vniran nen mandà andarera e a saran publicà ans ël mensil “Langa Astigiana” e ‘dcò ant na racòlta ‘d tuti ij travaj pì meritevoj.

A minca autor as darà un papé ‘d partecipassion.

A minca vincidor a vnirà consegnà ël premi:

Session A - 200,00 Euro

Session B - 200,00 Euro

Session C - 200,00 Euro

Session D - 300,00 Euro e la possibilità ‘d rapresenté ël travaj ant la sconda rassegna teatral “Tucca teatro”, 2004/2005, organisà dal “Circolo Culturale Langa Astigiana”.

La premiassion a l’avrà leu ant la manifestassion “E s’as trovèisso an Langa?” - Terza Festa della Lingua Piemontese nella Comunità Montana Langa Astigiana- duminica 25 ëd luj 2004, ant la sede operativa “Artigianato Artistico Langa Astigiana” a Lvasseu (Loazzolo), an via G. Penna 1.

La partecipassion a compòrta l’acettassion dël band.

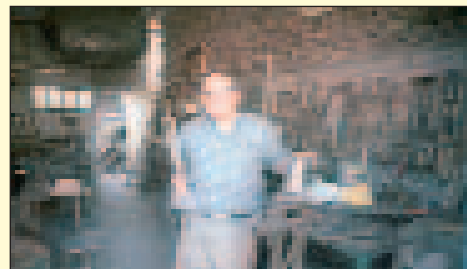
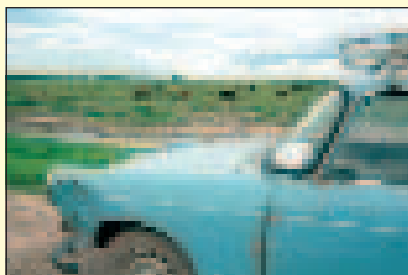
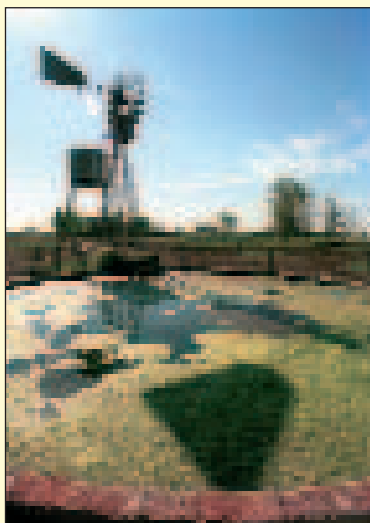
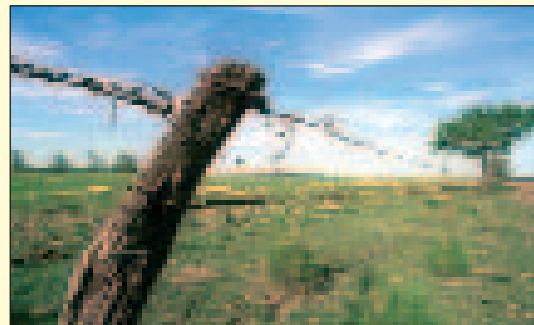
Per informassion:

“Circolo Culturale Langa Astigiana”
via G. Penna 1, 14050 Loazzolo (Ast)
tel e fax 014487185
circoloculturalelangaastigiana@virgilio.it

Piemontèis ant ël mond: Argentina 2000

Tavo Burat e Céser Matta a l'han ancontrà le comunità piemontèise. La cassièta del viagi a l'é en omagi con l'abonament sostenidor a la nòsta arvista

é! A DIPEND ÈDCÒ DAL TÒ AGIUT!

I PRESSI

Abonament ordinari - 18 euro
(15 euro fin-a al 30 giugn)

Abonament sostenidor - 36 euro
con un cadò a piassi:

- a) Grammatica della lingua piemontese di Michela Grosso
- b) Videocassietta *Dai frej piemontèis d'Argentina*
- c) Coretor Ortogràfich Piemontèis, Cd për mioré l'èscritura

Abonament benemerit - 72 euro,
con ij tre cadò elencà sù dzora

COME ABONESSE

An posta: versament ans ël cont corent postal n. **XXX** antestà a Piemontpress

An banca: bonifich ans ël cont n. **XXXX XXXXXXXXX** antestà à Piemontpress

Spedend un séch (assegn) nen trasferibil antestà a Piemontpress

Për l'abonament sostenidor, indiché la sernia (a-b-c) ans ël boletin o ant la causal

**E dësmentia nen, fin-a al 30 giugn,
l'abonament ordinari a costa mach 15 euro!**

Quagliotti

dal 1933

biancheria per la casa

Vincenzo Quagliotti e Figli S.p.a.
Strada Cambiano 58, 10023 Chieri
tel. 011 941 37 20 fax 01 1 947 15 63
www.quagliotti.it info@quagliotti.it